

”Största möjliga lycka till största möjliga antal äldre och funktionshindrade”

Utvärdering av ÄldreVäst Sjukhärad's publikationer och aktiviteter

Lena Lindgren

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

TITEL	”Största möjliga lycka till största möjliga antal äldre och funktionshindrade” Utvärdering av ÄldreVäst Sjuhärads publikationer och aktiviteter
FÖRFATTARE	Lena Lindgren
UPPLAGA	1
TRYCKÅR	2008
ISSN	1651-4556
ISBN	91-85025-11-9

© Författaren/Författarna

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna rapport - helt eller delvis - är förbjudet utan medgivande av författaren/författarna.

Innehållsförteckning

1. Inledning

Utvärdering av ÄldreVäst Sjuhärad	1.
Uppläggning	3.

2. Analysmodell

Fyra referenspunkter	9.
Kvalitet och nytta, två begrepp som hör ihop	11.
ÄldreVäst Sjuhärads styrdokument om kvalitet och nytta	13.
Vetenskaplig kvalitet och annan kvalitet	16.
Nytta förutsätter användning, men vad är användning?	20.
Analysmodell	22.

3. Resultat

Verksamhetens volym	24.
Nära samverkan med brukare och personal	27.
Publikationer med god vetenskaplig kvalitet	28.
Verksamhetsrelevanta problem behandlas	31.
Bidrag till vetenskaplig kunskapsutveckling	38.
Bidrag till verksamhetsutveckling och livskvalitet	41.

4. Analys och utvärdering

Utvärderingens resultat i sammandrag	47.
Är resultat tillräckligt bra?	51.
Analysmodellens relevans och tillämpning	54.
Några kritiska punkter och förslag till förbättring	59.

Referenser	59.
-------------------	-----

Figurförteckning

1.1 ÄVS:s programteori i grova drag	4.
2.1 Grundstruktur för analysmodell	10.
2.2 ÄVS:s styrdokument om kvalitet och nytta	15.
2.3 Analysmodell	22.
3.1 ÄVS:s publikationsvolym	24.
3.2 ÄVS:s aktivitetsvolym	25.
3.3 Antal deltagare i ÄVS:s aktiviteter	26.
3.4 ÄVS:s publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter	29.
3.5 ÄVS:s publikationer i nationella (vetenskapliga) tidskrifter	31.
3.6 ÄVS:s uppmärksamhet i medier	33.
3.7 ÄVS:s synlighet på samarbetskommunernas webbplatser	35.
3.8 ÄVS:s synlighet på organisationernas webbplatser	37.
3.9 ÄVS i ISI: Artiklar som citeras	38.
3.10 ÄVS i Google Scholar: Publikationer som citeras	39.
3.11 Översikt över högskolekurser vid ÄVS	42.

1

Inledning

Utvärdering av ÄldreVäst Sjuhärad

Studieobjektet för denna utvärdering är ÄldreVäst Sjuhärad (ÄVS). ÄVS bildades 1999 som ett samverkansprojekt mellan kommunerna i Sjuhäradsbygden, Västra Götalandsregionen och Högskolan i Borås. Ett stort antal frivillig- och intresseorganisationer hör också till ÄVS:s intressenter.¹ I en skrift från Högskolan i Borås (2005, s 57), där verksamheten är lokaliserad, beskrivs ÄVS som en "...mötesplats och samverkansarena som utifrån ett medborgar- och verksamhetsperspektiv vill vara ett centrum för forskning, utveckling och utbildning inom äldreområdet och området funktionshinder".

ÄVS är en av åttiotalet FoU-enheter inom den offentliga sektorn i Sverige. De flesta har till uppgift att verka lokalt inom sitt respektive län eller region, sin kommun eller inom samverkande kommuner. Vanligen finns också en tydlig inriktning mot t ex socialtjänst, hälso- och sjukvård, eller som i ÄVS:s fall mot frågor som rör äldre och funktionshindrade. Pionjärerna inom FoU-området kan spåras till 1940-talet, men det stora flertalet enheter har sett dagens ljus först under senare delen av 1990-talet. Att så är fallet beror till stor del på att Socialstyrelsen under det senaste decenniet satsat betydande summor i statliga bidrag för etablering av lokala och regionala FoU-enheter. Det statliga stödet har inneburit en grundplåt till respektive FoU-enheter som huvudmännen sedan skjutit medel till.

¹ Kommunerna är Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn. Bland frivillig- och intresseorganisationerna finner vi lokalavdelningar till Afasiföreningen, Dövas pensionärsförening, Föreningen för utvecklingsstörda barn och ungdomar (FUB), Handikapprådet, Neurologiskt handikappades riksförbund (NHR), Pensionärernas riksförbund (PRO), Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH), Sveriges pensionärers riksförbund (SPRF), Sveriges Pensionärsförbund (SPF) och Röda Korset.

FoU, uttytt som forskning och utveckling, är förvisso ett allmänt vedertaget begrepp, men dess betydelse är allt annat än entydig. Hur olika typer av forskning (grundforskning, tillämpad forskning, strategisk forskning etc) förhåller sig till utveckling eller utvecklingsarbete kan förstås på en rad olika sätt, och många anser att utveckling även bör inkludera utbildning, utvärdering och utredning. Som FoU-begreppet följaktligen indikerar verkar FoU-enheter i ett gränsland mellan den akademiska världen och en lokal verksamhetsvärld. Var i gränslandet man befinner sig, och vilken karaktär de produkter och tjänster har som verksamheten resulterar i, varierar stort mellan olika FoU-enheter. De inventeringar som gjorts visar att det finns en mångfald intressen och fokus i det svenska FoU-landskapet (Ternhag 1998; Bergström m fl 2000; Ekermo 2000, 2002; Ahrne m fl 2002; och Engström 2007).

ÄVS tycks sträva efter att verka mitt i detta gränsland. I den nu aktuella projektplanen sägs nämligen att verksamhetens fokus ligger på "o-et" i FoU istället för enbart forskning eller enbart utveckling, och att i utveckling innefattas även utvärdering och utbildning. I linje med ett sådant fokus är den övergripande uppgiften att via en utväxling av kunskaper och erfarenheter mellan forskare och praktiker/brukare åstadkomma en kunskapsutveckling som gagnar *både* vetenskapen och den praktiska verksamheten (ÄVS 2004, s 3).

Verksamheten vid ÄVS styrs av en styrgrupp bestående av representanter för de tre ägarna eller samverkansparterna. Ett brukarråd med representanter från frivillig- och intresseorganisationerna fungerar som referensgrupp till styrgruppen. Tre projektledare (en för vardera ägarparten) svarar för samordning och genomförande av arbetet. För att säkra den vetenskapliga kvaliteten finns tre vetenskapliga ledare inom vårdvetenskap/omvårdnad, socialt arbete/social omsorg respektive funktionshinder/rehabilitering. Till ÄVS:s personal hör även en informatör och en administratör. I syfte att stärka kopplingen mellan vetenskap och praktisk verksamhet knyts medarbetare till de FoU-projekt och kompetensutvecklingsinsatser som startas på löpande basis till ÄVS via avtal med samverkansparterna.

Utvärderingen av ÄVS har genomförts i två steg. Till att börja med har ÄVS:s personal gjort en självvärdering som beskriver verksamhetens organisering och finansiering, liksom utveckling över tid vad gäller inriktning och omfattning (Andersson & Karlsson 2007).² Med utvärderingsteoretiskt språkbruk har fokus i självvärderingen legat på verksamhetens inflöden, processer och prestationer, dvs. arbete som genomförts inom ÄVS. Därefter har undertecknad genomfört en extern utvärdering inriktad på verksamhetens resultat, dvs. på vad som "kommit ut" ur ÄVS. Det är denna externa utvärdering som redovisas i det följande av föreliggande rapport.

Vad det är som kommit ut ur ÄVS och vilka aspekter av detta resultat som den externa utvärderingen mera specifikt haft i uppgift att granska beskrivs i avsnitt nedan. Här beskrivs också hur utvärderingen lagts upp och varför den lagts upp på just detta vis.

Programteori som grund för utvärderingens uppläggning

I internationell litteratur om utvärdering förespråkas ofta att man i planeringen av en utvärdering arbetar fram en programteori för den verksamhet som ska utvärderas. En programteori är inte en teori i strikt vetenskaplig mening som på basis av empirisk kunskap förklarar eller förutsäger händelser eller fenomen. Donaldson (2006, s 64) förklarar skillnaden mellan vetenskapliga teorier och programteori så här:

"Program theory should not be confused with social science theory, nor should it conjure up images of broad concepts about the nature of social problems....Program theory is much more modest and deals with the assumptions that guide the way specific programs, treatments or interventions are implemented and expected to bring about change."

² Till denna självvärdering ska också läggas Uppföljning av Informationsarbetet vid Äldreväst Sjuhärad – en enkätundersökning 2007 samt Vad gör tidigare medarbetare vid ÄldreVäst Sjuhärad nu och vad betydde uppdraget vid ÄldreVäst Sjuhärad?

En programteori utgörs med andra ord av hur de människor som är ansvariga för en verksamhet (program) som ska utvärderas tänker sig att denna logiskt hänger ihop. Genom att tydliggöra – rekonstruera – hur verksamhetens olika led antas hänga samman blir det lättare att fokusera en planerad utvärdering, bestämma vilka frågor som ska besvaras och vilka data som ska samlas in. En programteori kan också med fördel användas som utgångspunkt för att bestämma vilka kriterier som ska ligga till grund för den värdering som varje utvärdering innefattar. I utvärderingen av ÄVS:s resultat har programteorimetoden använts på båda dessa vis.

Figur 1.1 ÄVS:s programteori i grova drag³

	Inflöden	<i>Allt som går in i verksamheten:</i> Projektprogram + styrdokument Pengar, personal Styrgrupp, ägarforum och brukarråd
	↓	
	Processer	<i>Vad som görs för att uppnå verksamhetens mål.</i> FoU-projekt Kompetensutvecklingsinsatser Kunskapsspridning Administration
	↓	
R E S U L T A T	Prestationer	<i>Processernas omfattning, kvalitet och produktivitet:</i> Publikationer Aktiviteter Nyhetsbrev och webbplats
	↓	
	Effekter	<i>Den skillnad som processer och prestationer gör för en målgrupp</i> Kunskapsutveckling Kompetensutveckling Ökad kvalitet inom vård och omsorg Ökad livskvalitet och social delaktighet

³ Figuren bygger på en skiss gjord av ÄVS:s projektledare och vetenskapliga ledare Per-Åke Karlsson 2007-02-01. Nämnade skiss finns för övrigt att beskåda i original på denna rapport's framsida.

Inriktningen i ÄVS:s verksamhet har förändrats lite över tid. År 2005 vidgades den exempelvis till att utöver vård och omsorg för äldre också omfatta vård och omsorg för funktionshindrade. I grova drag kan ÄVS:s programteori beskrivas som i figur 1.1 på föregående sida. Som nämnts har den externa utvärderingen varit inriktad på *resultatet* av ÄVS:s verksamhet, dvs. på det som i programteorin benämns prestationer och effekter. Organisatoriska förhållanden som påverkar resultatet såsom enskilda medarbetares kompetens, administrativa procedurer och ekonomi har däremot inte beaktats. Dessa förhållanden finns utförligt beskrivna i den självvärdering som gjorts.

Med *prestationer* menas de produkter och tjänster som ÄVS åstadkommer och tas emot av målgrupper utanför enheten. *Effekter* är den skillnad som produkterna eller tjänsterna gör för den eller de målgrupper som tagit del av dem. I utvärderingssammanhang är distinktionen mellan prestationer och effekter viktig. Prestationer handlar om verksamheten i sig medan effekter handlar om dem som deltagit i eller mottagit det som producerats inom verksamheten, främst om fördelar eller förändringar i deltagarnas/mottagarnas kunskaper, attityder, färdigheter, förhållanden eller status. Att bara delta i en verksamhet, eller motta en produkt, är därför ingen effekt. Det krävs att deltagandet eller mottagandet gjort någon skillnad.

För tydlighets skull vill jag förklara att de effekter av ÄVS som utvärderats i en strikt utvärderings- och kunskapsteoretisk mening rätteligen inte kan betraktas som effekter. Utvärderingen har snarare gått ut på att ta reda på om *tillståndet* för de målgrupper som tagit del av ÄVS:s processer och prestationer förändrats på avsett vis, inte om förändringen är en *effekt* av dessa. En effekt är enligt Ekonomistyrningsverkets (2004, s 16) utmärkta ordbok för myndigheter "en förändring som inträffar som en följd av en vidtagen åtgärd och som annars inte skulle ha inträffat". Effekt (och effekter) handlar med andra ord om kausalitet, dvs. om det finns ett samband mellan en vidtagen åtgärd och en konstaterad förändring hos målgruppen. Att på ett vetenskapligt säkert sätt fastställa att den nytta mottagande målgrupper tillskriver ÄVS:s processer och prestationer är en effekt

av just dessa är mycket komplicerat, och har inte varit möjligt att åstadkomma inom ramen för denna utvärdering.

Allt sedan starten har ÄVS:s verksamhet utgjorts av två huvudgrenar; forsknings- och utvecklingsarbete (sk FoU-projekt) och kompetensutvecklingsinsatser (som i fortsättningen för enkelhets skull benämns aktiviteter). Under åren 1999 - 2006 har 36 *FoU-projekt* genomförts. Projekten har haft olika inriktning och olika form av ägarskap och finansiering. En del har varit egenfinansierade av ÄVS, andra samfinansierade av ÄVS och en extern anslagsgivare. Ytterligare andra har genomförts på uppdrag av en extern uppdragsgivare och finansiär, och i några fall har ÄVS bara fungerat som värd genom att upplåta lokaler och kontaktnätverk men utan att delta i finansieringen av projektet (Andersson & Karlsson 2007).

FoU-projekten har genererat 111 *publikationer* av olika slag, och i den externa utvärderingen av ÄVS är det dessa som utgjort det huvudsakliga studieobjektet. ÄVS har också genomfört ett stort antal *aktiviteter* i form av högskolekurser, seminarier, konferenser och temadagar som sammanlagt samlat flera tusen deltagare. Dessa aktiviteter finns väl dokumenterade med avseende på ämnesinnehåll och antal deltagare. Däremot saknas systematisk och jämförbar information om hur deltagarna upplevt aktiviteterna och vad de betytt för dem. Då ny sådan information inte varit möjlig att samla in med de resurser som stått till buds har ÄVS:s aktiviteter belysts endast i begränsad utsträckning i föreliggande utvärdering.

Att utvärdera innebär att systematiskt undersöka värdet eller förtjänsterna hos en viss given verksamhet eller produkt. Att bara beskriva, kartlägga eller mäta räcker inte. Scrivens (1991, s 139) ofta citerade definition fångar på ett tydligt sätt kärnan i det hela: "The key sense of the term 'evaluation' refers to the process of determining the merit, worth or value of something, or the product of that process." Värdering är med andra ord utvärderingens centrala uppgift.

Mot denna bakgrund har huvuduppgiften i föreliggande utvärdering varit att värdera kvaliteten hos och nyttan av de publikationer och aktiviteter som ÄVS:s arbete genererat 1999 – 2006.

Både kvalitet och nytta är emellertid synnerligen vaga och mångfacetterade begrepp vars innebörd måste preciseras. Med en fot i den lokala välfärdsstatens praktik och den andra i den akademiska världen befinner sig ÄVS liksom andra FoU-enheter dessutom i ett gränsland som gör det svårt att entydigt definiera vad som är att betrakta som kvalitet och nytta. Som Bergström m fl (2000) så väl argumenterar för kan, men behöver inte, den akademiska världens vetenskapliga relevanskriterier stämma överens med vad som anses vara samhällsrelevant kunskapsproduktion. Här ligger enligt min och många andras mening alla FoU-verksamheters stora utmaning och ständiga dilemma. Hur ska man samtidigt kunna bidra till god verksamhetspraktik och vetenskaplig kunskapsutveckling, och hur ska framgång värderas i sådana tveeggade verksamheter?

För att så gott det nu låter sig göras söka ett svar på dessa för en utvärdering så centrala frågor har inledningsvis en analysmodell för bedömning utvecklats. Modellen kan ses som en förstudie som i första hand ska ligga till grund för utvärderingen av kvalitet och nytta hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter, men den kan också användas för liknande utvärderingar annorstädes.

Analysmodellen ger svar på den i utvärderingssammanhang så centrala frågan om vilka kriterier som ska användas för att bedöma framgång. Den ger också tydliga anvisningar om vilken information som behöver samlas in om utvärderingsobjektet. Modellen har med andra ord ett *strukturerat format med indikatorer* på kvalitet och nytta som specificerats i förväg. I sin grundstruktur liknar modellen den procedur som ska till i all kvantitativt inriktad forskning, dvs. sådana forskningsmetoder som omvandlar information om olika fenomen och tillstånd till siffror och mängder genom att översätta nyckelbegrepp till operationella indikatorer.

I en verksamhet vars yttersta mål är att öka livskvaliteten för äldre och funktionshindrade kan uttrycket operationalisering förefalla tekniskt och måhända främmande. Ofta är det ju bara en liten aspekt av ett begrepp som är möjlig att mäta, och därför lånar sig för operationalisering. Som Ekonomistyrningsverket (2006, s 11) så fyndigt formulerat saken så handlar operationalisering om att "mäta något smått som kan representera något stort". I denna utvärdering har dock inte funnits någon strävan att göra en uttömmande utvärdering av de publikationer och aktiviteter som ÄVS åstadkommit. Med de vittfamnande och närmast globala mål som gäller för verksamheten är detta enligt min mening en omöjlig uppgift. Ambitionen har istället varit att söka mejsla fram indikatorer som mäter begränsade men centrala aspekter, och där indikatorerna är praktiskt möjliga att använda för att regelbundet granska - och jämföra - tillståndet av kvalitet och nytta hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter.

En mera kvalitativt präglad modell hade varit att följa ett urval av publikationer/aktiviteter från början till slut, dvs. det som brukar kallas fallstudiemetoden. Med hjälp av t ex intervjuer och dokumentanalys skulle man kunna undersöka hur en publikation/aktivitet kommit till, hur den genomfördes och vad den fick för betydelse för dem som tagit del av den. Med fallstudiemetoden får man djupgående insikter om ett fåtal undersökningsenheter. Metoden kräver å andra sidan ett stort mått av ny (och kostsam) datainsamling, och dessutom blir det svårt att jämföra tillståndet av kvalitet och nytta hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter över tiden.

2

Analysmodell

Fyra referenspunkter

Bedömning är utvärderingens centrala uppgift, en uppgift som primärt innebär att ta ställning till vilka kriterier som ska användas för att bedöma huruvida verksamheten ifråga är bra eller dålig. I enlighet med Vedung (2006) finns det två huvudsakliga sätt att förhålla sig till den så kallade kriteriefrågan i utvärdering, deskriptivt eller preskriptivt. Det deskriptiva förhållningssättet innebär att utvärderaren tar fasta på någon betydelsefull intressents måttstock, vanligtvis de mål som formellt gäller för verksamheten ifråga. Det preskriptiva förhållningssättet innebär att utvärderaren själv ställer upp och argumenterar för vissa värden som hon/han anser är tillämpliga även om de inte omfattas av någon viktig intressentgrupp. Sådana preskriptiva kriterier kan med fördel ha sin utgångspunkt i befintliga begrepp och teorier som är relevanta för den verksamhet som ska utvärderas. Ett exempel är användandet av statsvetenskaplig demokratiteori för att definiera kriterier med vars hjälp folkbildningens mål "att stärka demokratin" kan utvärderas (Lindgren 1996). Ett dylikt preskriptivt förhållningssätt faller in under det som på engelska kallas "theory-driven evaluation" (McDavid & Hawthorn 2005).

I utvärderingen av ÄVS:s resultat har jag försökt integrera det deskriptiva förhållningssättet med det preskriptiva genom att utveckla och använda en teoretisk bedömningsmodell som innehåller båda typerna av kriterier. Modellen utgår från fyra referenspunkter vilka enligt min mening följer logiskt på varandra och stegvis bidrar till vår förståelse av vad kvalitet och nytta i FoU-sammanhang kan innebära. Den första referenspunkten utgörs av en begreppsanalys av innebörden i kvalitet och nytta samt av hur de två begreppen förhåller sig till varandra. Den andra redogör för vad ÄVS:s styrdokument har att

säga om kvalitet och nytta när det gäller aktiviteter och publikationer. Den tredje diskuterar hur vetenskaplig kvalitet traditionellt brukar förstås, och problematiserar detta synsätt i förhållande till den mer tillämpnings- och nyttoorienterade kunskapssyn som ÄVS och andra FoU-enheter förfäktar. Den fjärde referenspunkten, slutligen, tar hjälp av forskning om utvärderingars användning för att tydliggöra vad användning kan betyda.

Ambitionen har varit att den modell som mitt resonemang kring de fyra referenspunkterna ger upphov till ska kunna användas för att regelbundet granska tillståndet av kvalitet och nytta hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter. Det empiriska dataunderlag som modellen pekar ut måste därför i så stor utsträckning som möjligt utgöras av redan befintlig information, eller information som kan samlas in utan för stor arbetsinsats. I sin grundstruktur ser modellen ut som i figur 2.1, och det är alltså denna grundstruktur som mitt resonemang kring de fyra referenspunkterna i det följande av detta kapitel ska fylla med innehåll.

Figur 2.1 Grundstruktur för analysmodell

Kvalitetsaspekter	Operationella indikatorer	Empiriskt underlag
Aspekter av kvalitet och nytta som ska uppmärksammas i utvärderingen av ÄVS:s resultat.	Operationella indikatorer som är meningsfulla och praktiskt möjliga att använda som tecken på förekomst eller tillstånd av kvalitet och nytta.	Dataunderlag som behöver samlas in för att kunna registrera förekomst eller tillstånd av kvalitet och nytta.

Kvalitet och nytta – två begrepp som hör ihop

Kvalitet är ett ovanligt luddigt begrepp, någon generaldefinition finns inte. Vanligt är dock att på grundval av termens latinska betydelse beskaffenhet eller egenskap tala om kvalitet som önskvärda egenskaper hos en produkt eller tjänst. För enkelhets skull använder jag fortsättningsvis termen produkt som en sammanfattande benämning på produkter och tjänster. Begreppet kvalitet är emellertid i sig en innehållslös abstraktion, och man måste därför bestämma sig för vilka egenskaper en produkt ska ha för att anses ha god kvalitet (Forss & Urwing 2002). Kvalitet kan också uppfattas olika beroende på utifrån vilket perspektiv man betraktar en produkt. Det är ofta en fundamental skillnad mellan en verksamhets ledning, dess personal och mellan brukarna av det som produceras. Varje teoretisk och operationell definition av kvalitet är därför i sig själv en värdering - ett val att fokusera på vissa saker och bortse från andra (Lindgren 2006).

Enligt en tjänsteforskningstradition, med rötter i företagsekonomi, är det exempelvis kundens eller brukarens upplevda kvalitet av *vad* man fått och *hur* man fått en produkt som sätts i centrum. Detta sätt att se på kvalitet har de senaste två decennierna vunnit stort gehör i kommunala verksamheter, vilket bl.a. resulterat i en mängd koncept för mätande av "NKI". En ofta använd modell är SCB:s Nöjd-Kund-Index för offentlig sektor (se www.scb.se). Ett problem med detta är att dylika mått oftast inte avslöjar vare sig exakt vad brukaren är nöjd med, eller huruvida hon/han fått det bättre efter att fått del av en viss verksamhet. Kvalitet kan också definieras utifrån en medicinsk forskningstradition enligt vilken exempelvis vårdkvalitet kan mätas objektivt oavsett patientens upplevelse av vården. Här kan nämnas Sveriges Kommuners och Landstings och Socialstyrelsens gemensamma arbete med så kallade öppna jämförelser av hälso- och sjukvårdens kvalitet och effektivitet. Systemet innefattar 57 indikatorer indelade i fyra kategorier; medicinska resultat, patienterfarenheter, tillgänglighet och kostnader. Som kategorirubrikerna antyder är en del indikatorer objektiva enligt ovanstående definition och andra är beroende av patienternas upplevelser av vården (Socialstyrelsen 2006).

Generellt kan kvalitet följaktligen sägas handla om olika egenskaper hos en produkt, och egenskaperna kan avse alla led av densamma. Kvalitet kan avse egenskaper hos själva produkten, vad mottagaren får, dvs. *produktkvalitet*, men också egenskaper som fokuserar hur mottagaren får produkten, dvs. *processkvalitet*. Kvalitet kan emellertid även avse vad som skulle kunna kallas *effektkvalitet*, dvs. vilken skillnad produkten gör för mottagaren.

Att definiera kvalitet i termer av vilken skillnad en produkt gör för en mottagare ligger mycket nära vad vi vanligtvis menar med *nytta*. En titt i Nationalencyklopedin (Ne.se) berättar att med nytta menas något som har fördelaktig, kvarstående verkan. Vidare kan vi där läsa att nytta används inom nationalekonomin för att beteckna den behovstillfredsställelse som konsumtionen av en viss kombination av varor och tjänster ger. Inom moralfilosofin är nytta en handlings förmåga att tillgodose preferenser eller öka människors välbefinnande. Utilitarism, en välkänd moralfilosofisk doktrin, brukar med den engelske 1700-tals filosofen Bentham's klassiska formulering beskrivas som "största möjliga lycka för största möjliga antal människor" (Filosoflexikonet 1988). En fråga i denna utvärdering skulle därmed kunna vara huruvida ÄVS publikationer och aktiviteter ger största möjliga lycka för största möjliga antal äldre och funktionshindrade.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang vill jag hävda att kvalitet och nytta hör ihop genom att kvalitetsbegreppet i ett visst läge så att säga glider över i nytto­begreppet. Nyttan utgör enligt ett sådant synsätt en egenskap eller aspekt av en produkts kvalitet, effektkvalitet. I fortsättningen använder jag därför nytta istället effektkvalitet. Alltjämt är emellertid alla nu diskuterade kvalitetsaspekter "tomma". De måste fyllas med ett substantiellt innehåll som säger något mera konkret om vad som ska menas med god produktkvalitet, processkvalitet och nytta. Det innehåll som pekas ut bör givetvis också motsvara ÄVS:s uppfattning i frågan, och därför ska vi i nästa avsnitt se hur denna kommer till uttryck i de styrdokument som gäller för verksamheten.

ÄVS styrdokument om kvalitet och nytta

Som grund för ÄVS:s verksamhet ligger en handfull styrdokument. De första tre gäller specifikt för ÄVS, medan det fjärde styrdokumentet gäller för alla aktörer som är verksamma inom Högsolan i Borås:

- Projektprogram och avtal för ÄVS 2005 – 2008 (2004);
- Riktlinjer för beredning av förslag och kriterier för FoU-projekt (2005);
- Kommunikationsstrategi 2006-2008 (2006);
- Policy och riktlinjer för kvalitetsarbetet vid Högsolan i Borås (2006).

Som ofta är fallet med styrdokument i offentliga verksamheter är målen som omnämns vaga och vittfamnade. Dessutom är de många, och här och var bitvis motsägelsefulla. Att här på ett mera grundligt sätt i löpande text berätta vad som kan utläsas ur styrdokumenterna vad gäller synsätt på kvalitet och nytta låter sig därför inte göras. Istället har jag i det följande av detta avsnitt först helt kort förklarat vad det är som de olika styrdokumenterna uttalar sig om. I en sammanfattande figur har jag därefter använt begreppsanalysen i föregående avsnitt och sorterat in formuleringar i styrdokumenterna som enligt min mening bidrar till vår förståelse av vad kvalitet och nytta hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter bör handla om.

Enligt ÄVS:s nu gällande projektprogram (2004) är verksamhetens yttersta mål att bidra till ökad livskvalitet, ökad vård- och omsorgskvalitet och social delaktighet för äldre och funktionshindrade samt deras närstående. För att nå dithän bedriver ÄVS FoU-projekt, erbjuder kompetensutvecklingsinsatser av olika slag och sprider kunskap inom äldreområdet och området funktionshindrade. Med programteoretiskt språkbruk beskriver dessa mål framför allt vilka effekter (dvs. nytta) ÄVS strävar efter att uppnå, samt vilka processer som vidtas för att förverkliga effekterna. Däremot säger målen inte något om vilken process- och produktkvalitet publikationer och aktiviteter bör ha. Det finns dock preciserat i ÄVS:s riktlinjer för beredning av

förslag och kriterier för FoU-projekt (2005), vilka i sin tur bygger på de idéer som vi finner i den brukarorienterade forskningsmodellen.⁴

I ÄVS:s kommunikationsstrategi (2006) beskrivs kommunikationens syften som dels är att göra omvärlden uppmärksam på ÄVS:s olika verksamheter, dels förstärka ÄVS:s trovärdighet och anseende bland samverkanspartners och andra intressenter. Strategin innehåller även formuleringar som har något att säga om vilka egenskaper kommunikationen ska ha, vilka målgrupper den vänder sig till och vilka informationskanaler som ska användas.

Det dokument som är tänkt att styra kvalitetsarbetet vid högskolan i Borås tar sin utgångspunkt i högskolans vision att vara ett professionslärosäte som i samverkan med näringslivet och offentliga sektorn bedriver utbildning och forskning av internationell kvalitet och stor samhällsrelevans. Förutom att peka ut hur kvalitetsarbetet ska bedrivas och vilken funktion det tänkes ha anges i dokumentet vilka kvalitetsaspekter som ska fokuseras, t ex verksamhetens mål, ledning och organisation, service, anställdas arbetssituation, forskning och forskningsmiljö och internationalisering (Högskolan i Borås 2006). Såvitt jag kan se finns mycket i högskolans kvalitetspolicy som stämmer väl överens med de mål, riktlinjer och strategier som uttrycks i ÄVS:s egna styrdokument. Inte minst gäller det den starka betoning av samverkan och samhällsrelevans som finns på båda håll, och som kommer särskilt tydligt till uttryck i högskolans ambition att bli ett professionsuniversitet (Högskolan i Borås 2005).

I de fyra styrdokument vars innehåll jag i grova drag beskrivit ovan, finns också ett antal mer specifika skrivningar som enligt min mening har bäring på kvalitet och nytta hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter. Vilka dessa är framgår i figur 2.2 som konstruerats utifrån de tre kvalitetsaspekterna som tidigare identifierats, dvs. processkvalitet, produktkvalitet och nytta.

⁴ Kopplat till riktlinjerna finns också en checklista för bedömning av FoU-projekt (ÄVS odaterad). Den brukarorienterade forskningsmodellen finns beskriven i Magnusson m fl (2004.).

Figur 2.2: ÄVS:s styrdokument om kvalitet och nytta

<i>Process-kvalitet</i>	<p>Verksamheten sker i nära samverkan med äldre och funktionshindrade och deras anhöriga, med frivillig- och intresseorganisationer och med personal inom vård och omsorg.</p> <p>Olika intressenter är involverade på lika villkor i alla faser i forsknings- och utvecklingsprocessen. Den formella beslutsstruktur och den kultur som råder i organisationen främjar delaktighet för olika grupper.</p> <p>Samverkan sker både nationellt och internationellt.</p>
<i>Produkt-kvalitet</i>	<p>Publikationerna har god vetenskaplig kvalitet, men de FoU-projekt som är deras upphov i har också en förankring och engagemang i den aktuella verksamheten.</p> <p>Forskningsresultat publiceras på nationella och internationella arenor.</p> <p>ÄVS kommunikation är korrekt, begriplig, trovärdig, intresseväckande, övertygande, bygger på öppenhet, är lättillgänglig och visar respekt för mottagaren. Vidare sker den vid rätt tidpunkt, går till rätt mottagare via rätt kanal. Den sprids via flera olika kanaler, såväl interna som externa.</p>
<i>Nytta</i>	<p>De individer som tar del av ÄVS:s aktiviteter och/eller publikationer: a) får hjälp att förstå sin egen situation, situationen för andra i samma grupp och andra intressenters ståndpunkt; b) uppmuntras till handling; och c) får förmåga som möjliggör handling.</p> <p>Aktiviteter och publikationer bidrar också till att verksamheter utvecklas genom att metoder, kompetens och kunskaper omsätts i handling.</p> <p>FoU-projekt bidrar till ny kunskap inom äldre- och funktionshinderområdet.</p> <p>Publikationerna bidrar till den fria vetenskapliga debatten på såväl den nationella som den internationella arenan.</p>

Som synes finns det en dubbelhet och potentiell motsättning inbyggd i ÄVS:s styrdokument. Å ena sidan pekats vetenskaplig kvalitet och internationell publicering av forskningsresultat ut som en viktig kvalitetsaspekt, men å den andra sidan förväntas lokala förutsättningar och behov styra arbetets inriktning. Detta är som Ahrne m fl (2002) påpekat ett dilemma som ledning och medarbetare vid alla FoU-enheter ständigt har att brottas med, de förväntas vara *både* lika och olika den etablerade akademiska forskningen. I avsnittet som följer ska vi titta närmre på detta dilemma.

Vetenskaplig kvalitet, och annan kvalitet

Vetenskaplig kvalitet är nära förknippat med vetenskaplig kunskap vars främsta kännetecken är att den är säker eller objektiv. Vad säker och objektiv kunskap är och hur man ska nå fram till detta är emellertid hett omdebatterat bland forskare. Det beror på att forskning bedrivs på en rad olika sätt beroende på inom vilket ämne eller område som den bedrivs. I tillägg finns en ständigt pågående vetenskapsfilosofisk och epistemologisk diskussion om den vetenskapliga kunskapens innebörd som inte låter sig redogöras för här.

Att entydigt definiera vetenskaplig kvalitet är därför inte möjligt, men likafullt finns mallar som används för att bedöma kvaliteten hos vetenskapliga studier. I de flesta sådana mallar ligger fokus på vetenskaplig kunskap som färdig produkt där huvudkriteriet för god kvalitet är med vilka metoder forskningen genomförts. Frågor som ställs handlar t ex om studien ingår i ett teoretiskt sammanhang som möjliggör referens till annan forskning, om den genomförts på ett metodiskt godtagbart sätt samt om slutsatserna är generaliserbara och möjliga att infoga i en kunskapsutveckling inom studiens område.⁵ I detta sammanhang, och i förbindelse med senare års debatt och krav på evidensbaserad social praktik, kan också nämnas systematiska kunskapsöversikter som är ett sätt att ställa och väga samman resultaten från ett stort antal vetenskapliga studier. För att bedöma vilka studier som ska vara med i översikten fastställs kvalitetskriterier för studiernas uppläggning och genomförande. Dessa kriterier är ofta kopplade till den så kallade kunskapshierarkin där olika forskningsdesign rangordnas efter med vilken säkerhet de ger kunskap om effekter och kausala samband, och där randomiserade studier tillmäts störst trovärdighet (Quereshi 2004).

Vid sidan om, eller snarare i förlängningen av, vad som sagts ovan är synlighet och citering i internationella vetenskapliga tidskrifter ett mått för bedömning av vetenskaplig kvalitet som på senare år tycks ha fått mycket stort genomslag världen över. I Sverige finns sedan år

⁵ Se t ex SOU 2005:29 som är en granskning av kvaliteten i alla de utvärderingar som den s.k. storstadssatsningen genererade.

2003 exempelvis ett krav på alla universitet och högskolor att vart fjärde år redovisa lärosätets publicering i erkända tidskriftsserier eller andra publiceringsformer med peer review-system, på svenska referentsystemet.⁶ Referentsystemet, som innebär att oberoende och anonyma forskare inom ett område granskar en artikel för att se om den kan bli publicerad, ses därvid som en garant för upprätthållande av forskningens kvalitet.

Bibliometri, en typ av publikationsmätning (biblos:bok och metron: mått), kallas de analysmetoder som används. Bibliometri är i sig inget nytt, men det som är nytt är de databaserade system för internationella jämförelser som vuxit fram under det senaste decenniet och som starkt underlättat genomförandet av bibliometriska analyser. Dagens bibliometri bygger på antagandet att forskningsresultat i allmänhet publiceras som artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter och där läses av andra forskare som i sin tur citerar artiklarna i sina efterföljande artiklar. Ju fler citeringar en artikel får, desto större genomslag kan den antas ha fått (Karolinska Institutet 2006).

Det mest använda systemet är ISI Web of Knowledge (ISI) som innefattar flera olika bibliometriska databaser vilka tillsammans indexerar cirka 8500 tidskrifter.⁷ Med hjälp av dessa databaser kan man se vilka tidskrifter som är mest citerade (och därmed högt rankade) samt hur mycket en författare/institution/lärosäte/land citerats. Att vara synlig och högt citerad i ISI har kommit att bli en alltmera brukad indikator på god vetenskaplig kvalitet med stor acceptans inom den akademiska världen. Att vara citerad är också en indikator på att en artikel använts av andra forskare och att den bidragit till den vetenskapliga kunskapsutvecklingen, dvs. haft en nytta.

⁶ Regleringsbrev (2003). Se också den betygsskala som Vetenskapsrådet (www.vr.se) använder för att mäta olika forskargrupperns "citation impact", eller Times Higher Education Supplement som är ett internationellt rankingsystem som används för att betygssätta kvaliteten på lärosäten för högre utbildning (www.thes.co.uk/worldrankings/)

⁷ Statistiken i ISI levereras av företaget Institute for Scientific Information som i sin tur är en del av företaget Thomson Scientific. De databaser som bl a ingår i ISI är *Science Citation Index*, *Social Science Citation Index*, *Arts & Humanities Citation Index*, *ISI och Journal Citation Reports*.

Det finns likväl flera svagheter med systemet. Inte minst har många ifrågasatt den logik som systemet bygger på, dvs. att det finns ett samband mellan att vara citerad och att vara betydelsefull. Artiklar/författare som inte eller sällan citeras kan också vara av hög kvalitet, den kände filosofen Ludwig Wittgenstein är ett exempel som ofta nämns. Det finns också många olika motiv till varför en författare citerar en annan författare, varav en del kan vara mindre relevanta eller idealistiska. Vidare finns uppskattningsvis i världen idag cirka 22 000 vetenskapliga tidskrifter med referentsystem, men ISI indexerar bara 40 % och de som indexeras är därtill företrädesvis engelska och amerikanska. Ytterligare en svaghet är att ISI inte omfattar monografier och böcker som inom vissa ämnen utgör den dominerande publiceringsformen. Som Cavallin & Lindblad (2006) påpekat i en kritisk rapport utgår systemet dessutom från ett författarperspektiv, inte från ett läsarperspektiv, vilket med tanke på ÄVS:s och andra FoU-enheters fokus på verksamhetsrelevans är viktigt att ha i minnet.

ÄVS har under de sju år man existerat producerat mer än 100 publikationer av olika slag - artiklar, bokkapitel, böcker och rapporter. Att på ett systematiskt vis läsa alla dessa rapporter i syfte att granska deras vetenskapliga kvalitet på basis av någon av de befintliga mallar som finns för ändamålet låter sig inte göras inom de ramar som stått till buds för denna utvärdering. Som antytts finns det också problem med att applicera renodlat vetenskapliga kvalitetsdefinitioner på ÄVS:s publikationer, framför allt därför att sådana definitioner främst gäller för kunskapsproduktion inom den akademiska världen.

ÄVS är visserligen fysiskt lokaliserad inom en högskola, och en stor del av enhetens publikationer utgörs av artiklar i vetenskapliga tidskrifter vars främsta målgrupp är forskare och studenter. En betydande del av ÄVS:s publikationer riktar sig emellertid primärt till en annan eller vidare publik, och har en starkare betoning av praktisk tillämpning än den kunskapsproduktion som redovisas i form av artiklar. De är, precis som FoU-tanken i stort, tänkta som ett komplement och/eller alternativ till den akademiska forskningen, för att tillgodose ett mer verksamhetsnära kunskapsbehov.

Det måste därför till en indikator på kvalitet som kan komplettera ett mer renodlat vetenskapligt kvalitetsmått i utvärderingen av ÄVS:s publikationer. En möjlighet är att vidga en bibliometrisk analys av ÄVS:s publikationer till att omfatta alla publicerade forskningsresultat oavsett var och hur de är publicerade, inte bara de som återfinns i ISI. Här kan sökmotorn Google Scholar vara till hjälp som likt ISI erbjuder vissa begränsade möjligheter för citeringsanalys.⁸

Det som kommit att kallas webbometri är ett annat alternativ, dvs. analyser av World Wide Web (webben) med avseende på olika webbsidors innehåll, länkstrukturer och användning. Genom en sådan undersökning är det exempelvis möjligt få veta om, hur och i vilken utsträckning ÄVS är synlig på webben. En fördel med webbometri för den utvärdering som här avses är att metoden inte enbart är begränsad till publikationer. I den mån ÄVS:s aktiviteter är synliga på webben kommer också de att omfattas av en webbometrisk analys. Även här finns emellertid problem, bland annat har de konventioner, regler och rutiner som gäller vid indexering i bibliografiska databaser (som t ex ISI) ingen självklar motsvarighet på webben. Här finns helt enkelt inga gemensamma kriterier som styr vad som registreras och hur registreringen ska gå till. Det resultat som en webbometrisk undersökning genererar måste därför tas med en nypa salt, och helst kompletteras med annan information (Katharina Karlsson & Madelene Larsson 2006). Det ger oss dock en god bild av om och hur ÄVS är synlig på webben vilket med tanke på webbens växande betydelse för kommunikation är nog så viktigt.

Som nämnts i inledningskapitlet finns i denna utvärdering en ambition att i så stor utsträckning som möjligt göra bruk av befintlig information, eller information som enkelt och regelbundet kan samlas in. Som också nämnts finns ÄVS aktiviteter (högslekurser, temadagar, konferenser etc) väl dokumenterade med avseende på

⁸ Google Scholar möjliggör sökning efter vetenskapligt granskade skrifter, avhandlingar, böcker, referat och artiklar, från akademiska förlag, yrkessamfund, preprintarkiv, universitet och andra akademiska organisationer. För vissa texter är det också möjligt att se antal citeringar, dock inte på ett lika systematiskt sätt som i ISI.

innehåll och antal deltagare. (Andersson & Karlsson 2007, bil. 2). Med undantag för cirka hälften av de högskolekurser som genomförts saknas dock systematisk och jämförbar information om hur deltagarna upplevt aktiviteternas kvalitet och betydelse.⁹ De kursutvärderingar som trots allt ändå finns tillgängliga är givetvis en viktig informationskälla för vissa av ÄVS:s aktiviteter.

Nytta förutsätter användning, men vad är användning?

En ytterligare lösning på behovet av alternativa, kompletterande kvalitetskriterier finner vi inom utvärderingslitteraturen. Allt sedan 1970-talet har man där ägnat sig åt att diskutera kvalitet, dvs. egenskaper hos en god utvärdering.¹⁰ Ofta används metautvärdering som en beteckning på detta slags "utvärdering av utvärderingar". Även här är fokus inriktat på metodologiska aspekter av en färdig utvärdering, men lika viktiga synes också kriterier som har med användning vara. Att just användning lyfts fram som en kvalitetsaspekt är inte konstigt eftersom en huvudpoäng med all utvärdering är att den ska vara användbar och att användningen dessutom ska vara nyttig. Misslyckas detta är utvärderingen som Vedung (1998) påpekat förfe-
lad. Enligt min mening bör samma resonemang kunna gälla för ÄVS:s publikationer och aktiviteter. Den som mottar eller tar del av en ÄVS:s publikation/aktivitet ska helst använda den kunskap som rapporten, kursen etc förmedlar, och användningen ska vara nyttig.

Användning och nytta är som synes begrepp som är nära förbundna med varandra. Med programteoretiskt språkbruk handlar nytta om den skillnad som en produkt eller tjänst gör för den eller de som mottagit densamma, dvs. om dess effekter på en målgrupp. För ÄVS att bara frambringa och erbjuda publikationer och aktiviteter räcker

⁹ Det ska dock sägas att det också finns utvärderingar för 11 av totalt 18 temadagar, men eftersom de frågor som ställts varierar saknas möjlighet till jämförelser.

¹⁰ Utvärderingsföreningar i många länder (dock ej Sverige) har etablerat egna kriterier och standards för kvalitet. På webbplatsen för European Evaluation Society finns länkar till olika nationella kvalitetskriterier och standards (www.europeanevaluation.org).

således inte för att vi ska kunna tala om nytta. Nyttan är inte heller självklart samma sak som att motta en publikation eller delta i en aktivitet. Publikationen eller aktiviteten måste också användas på något sätt, och det är denna användning som i sin tur förhoppningsvis åstadkommer den förväntade nyttan. Man skulle kunna uttrycka det som så att nytta förutsätter användning.

Genom den forskning som finns om utvärderingars användning vet vi att användning är en ytterligt komplex process.¹¹ Att kunskap används behöver inte nödvändigtvis betyda att den leder över i handling. Användning kan också vara av det mer konceptuella slaget och påverka mottagarens insikter och tänkande, men utan att leda över i konkreta beslut eller handlingar. Man kan även diskutera *vad* det är som används när utvärdering används, är det bara resultatet eller kan utvärderingsprocessen också brukas? En ytterligare nyansering av användningsbegreppet är frågan om *vem* som ska betraktas som användare, om det bara handlar om individer eller om användning även kan ske på kollektiv nivå? Vi får slutligen inte heller glömma att kunskap kan användas på sätt som kan tyckas oönskade eller oriktiga, vilket kan påverka vård och omsorg på icke avsett vis. I den utvärdering som här avses är det viktigt att ha åtminstone några av dessa insikter kring användningsbegreppet med i bagaget när det gäller att tolka och förstå nyttan av AVS:s publikationer och aktiviteter.

¹¹ För en aktuell översikt av forskningen om utvärderingsansvändning, se Leviton (2003).

Analysmodell

De resonemang som tills nu förts i detta kapitel har jag fogat samman i en analysmodell som beskrivs i figur 2.3. I modellen pekas fem kvalitetsaspekter med tillhörande operationella indikatorer ut, och för varje indikator anges vilket empiriskt underlag som ska brukas.

Figur 2.3 Modell för analys av ÄVS:s resultat

Kvalitetsaspekter	Operationella indikatorer	Empiriskt underlag
<i>Processkvalitet</i>		
1) Arbetet bedrivs i nära samverkan med brukare och personal inom vård och omsorg.	De idéer som brukarmedverkansmodellen vilar på beaktas vid beredning och genomförande av FoU-projekt.	Verksamhetsberättelser; Innehållsanalys av publikationer.
<i>Produktkvalitet</i>		
2) Publikationerna har god vetenskaplig kvalitet.	Synlighet i vetenskapliga tidskrifter som helst har en hög IF.	ISI.
3) Publikationer och aktiviteter behandlar problem som är relevanta för vård och omsorg om äldre och funktionshindrade.	Synlighet på World Wide Web samt goda omdömen i kursutvärderingar mm.	Google; ÄVS:s mediebevakning; Relevanta aktörers och intressenters webbplatser.
<i>Nytta</i>		
4) Publikationerna bidrar till vetenskaplig kunskapsutveckling, nationellt och internationellt.	Publikationerna citeras av andra forskare.	ISI; Google Scholar,
5) De som tagit del av publikationer/aktiviteter har fått nya kunskaper av betydelse för vård och omsorg och/eller personlig livskvalitet	De som exponerats för ÄVS:s publikationer/aktiviteter upplever att så är fallet.	Kursutvärderingar; Intervjuer med representanter för olika målgrupper.

Det som styrkt valet av indikatorer i modellen är för det första att de, även om de inte kan fånga helheten, ska vara relevanta i förhållande till ÄVS:s uppgifter och mål. För det andra ska det vara enkelt att regelbundet samla in empiriska data som visar indikatorernas tillstånd vid ett visst tillfälle i tiden. För det tredje har en ambition varit att det empiriska underlag som pekas ut ska vara så "objektivt" som möjligt. Av dessa orsaker har tonvikten legat på redan befintliga data. Sådan information har den fördelen att den redan finns på plats och därför är enkel och billig att samla in. Redan befintlig information påverkas dessutom inte av utvärderarens intresse för den, och den är också stabil. Till skillnad från exempelvis intervjuer påverkar utvärderaren, genom sin närvaro, inte det som studeras. Intervjuer har emellertid använts som ett komplement där inga befintliga data funnits att tillgå.

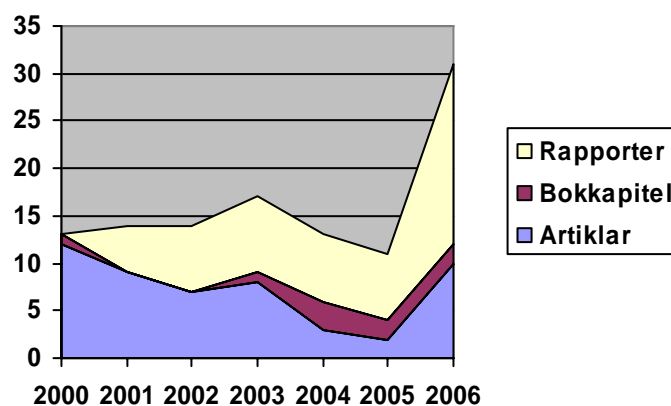
I det följande kapitlet beskrivs tillståndet av kvaliteten hos och nyttan av ÄVS:s publikationer och aktiviteter med hjälp av den nu presenterade analysmodellen. Var och en av de fem kvalitetsaspekterna beskrivs i tur och ordning. För var och en beskrivs också lite mera nogsamt hur det empiriska underlaget samlats in. Inledningsvis redovisas dock först omfattningen av ÄVS:s publikationer och aktiviteter.

3 Resultat

Verksamhetens volym ¹²

Verksamheten vid ÄVS utgörs av två huvudgrenar; forsknings- och utvecklingsarbete (sk FoU-projekt) och kompetensutvecklingsinsatser (aktiviteter). I utvärderingen av ÄVS:s resultat är det de publikationer som de olika FoU-projekten genererat som utgjort det huvudsakliga studieobjektet, och vars kvalitet och nytta ska granskas med hjälp av den modell som utvecklats i föregående kapitel. Totalt handlar det om 111 publikationer bestående av 47 tidskriftsartiklar, 9 bokkapitel, 2 böcker och 53 rapporter. Hur produktionen av de olika publikationsformerna utvecklats över tid framgår av figur 3.1:

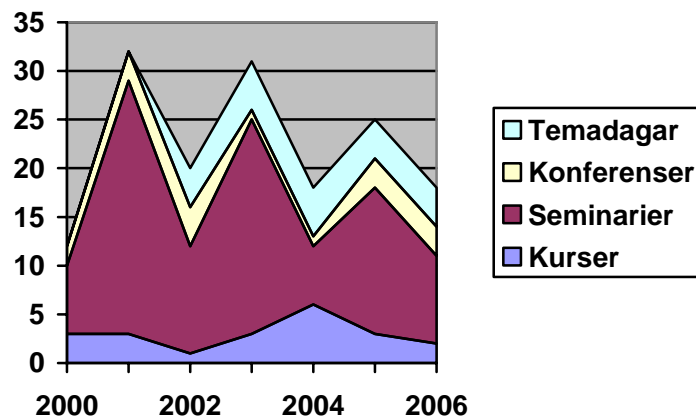
Figur 3.1 ÄVS:s publikationsvolym

¹² Alla figurer i detta avsnitt är konstruerade på basis av ÄVS:s publikations- och aktivitetsförteckningar (Andersson & Karlsson 2007, bil. 1 och 2).

Ett mycket stort antal personer har varit inblandade i skrivandet av ÄVS:s publikationer, publikationslistan omfattar ett nittiotal författarnamn. Att så är fallet torde bero på att ÄVS tillämpar en publiceringskonvention som bejakar flerförfattarskap, och där man också inkluderar personer som inte själva är författare men t ex ingått i en referensgrupp.¹³ Bara drygt en handfull av ÄVS:s publikationer har en ensam författare, medan resten har antingen två-tre författare eller fler än tre författare. En närmre granskning ger emellertid vid handen att två enskilda personer medverkat som författare i nästan hälften av alla publikationer. Ett tiotal andra har medverkat som författare till 3-12 publikationer vardera, medan den stora majoriteten författare endast medverkat i skrivandet av någon enstaka publikation.

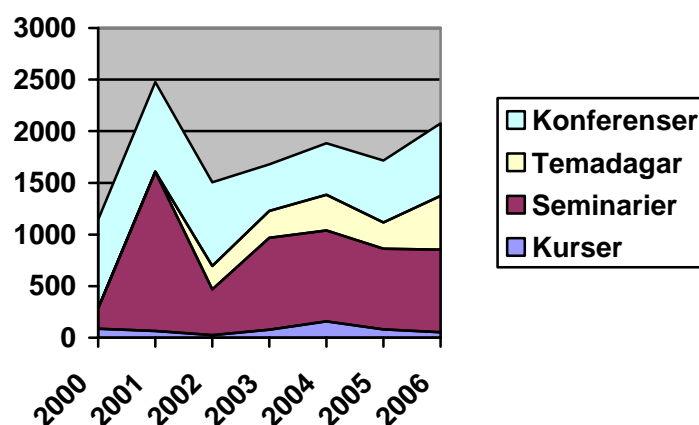
Figur 3.2 ÄVS:s aktivitetsvolym

¹³ I praktiken är antalet författare sannolikt ännu fler. Den beräkning som gjorts bygger på de författare som finns upptagna i ÄVS:s publikationslista (Andersson & Karlsson 2007, bilaga 1) där endast de första 4-5 författarnamnen för varje publikation finns med. Utöver dessa kan således ännu fler författare vara inblandade i en publikation.

Utöver att producera en stor mängd publikationer har ÄVS under de sju år man existerat också genomfört en mängd aktiviteter i form av 19 högskolekurser, 86 seminarier, 14 konferenser och 18 temadagar. Figur 3.2 här ovan illustrerar år för år de olika aktivitetsformernas omfattning. Uppslutningen till aktiviteterna är också stor. Under 1999/2000 - 2006 har totalt drygt 11 000 personer deltagit i en eller flera aktiviteter, varav 548 i högskolekurser, 4735 i seminarier, 1605 i temadagar och 4788 i konferenser. Figur 3.3 visar hur antalet deltagare i olika aktiviteter utvecklats över tid.

Figur 3.3 Antal deltagare i ÄVS:s aktiviteter

Många människor deltar således i aktiviteterna och de som deltar representerar också olika målgrupper. Framförallt är det kommunanställd personal från olika yrkesgrupper inom vården och omsorgen av äldre- och funktionshindrade som deltar. Personal från övriga samarbetsparter, Västra Götalandsregionen och Högskolan i Borås, deltar i mindre utsträckning liksom brukare och deras anhöriga. De brukare som deltar utgörs dessutom till övervägande delen av representanter för olika frivillig- och intresseorganisationer (Andersson & Karlsson 2007).

Nära samverkan med brukare och personal

Ett nyckelelement i ÄVS:s brukarmedverkansmodell innebär att man i varje steg av FoU-processen, från initiala idéer till genomfört och rapporterat projekt, ska lyssna till de äldres och deras anhörigas röst och till personal verksam i vården och omsorgen om äldre och funktionshindrade.¹⁴ Om och hur de idéer som modellen bejakar beaktats vid beredning och genomförande av FoU-projekt är således en god indikator på att samverkan med brukare och personal ägt rum.

Brukarmedverkansmodellen kommer till uttryck i ÄVS:s riktlinjer för beredning av förslag och kriterier för FoU-projekt. Dessa riktlinjer fastslogs formellt i slutet av 2005, men i praktiken har de idéer som modellen representerar tillämpats redan från ÄVS:s start. En genomläsning av ÄVS:s publikationer ger vid handen att uppskattningsvis 85-90% av dessa bygger på olika former och grader av samverkan med brukare och personal i vården och omsorgen.

Att döma av min genomgång tycks den vanligaste, och tillika den mest nära, formen av samverkan vara att ett FoU-projekt mynnat ut i en publikation som kommit till genom initiativ från personal inom vård och omsorgen. Källan till initiativet handlar inte sällan om ett förhållande i vården och omsorgen som uppfattas som problematiskt, vilket man tillsammans med ÄVS vill förändra eller förbättra. Ofta har den vård- och omsorgspersonal som tagit initiativet också medverkat igenomförandet av studien, genom datainsamling och/eller genom medförfattarskap i en rapport. Bland författarna till ÄVS:s publikationer finner vi att cirka 60% utgörs av vård- och omsorgspersonal, och 30% av personal vid ÄVS (projektanknutna och forskare). Bland listan på författare till ÄVS:s rapporter finner vi också 5% brukare.¹⁵

¹⁴ I ÄVS:s brukarmedverkanmodell (så som den beskrivs Magnusson m fl 2004 och ÄVS 2005) används brukarbegreppet i en vid mening och inkluderar äldre och funktionshindrade och deras familjer, vård- och omsorgsgivare, representanter för frivillig- och intresseorganisationer, politiker och forskare. I denna rapport har jag emellertid försökt hålla isär brukare i betydelsen äldre och funktionshindrade och deras anhöriga å ena sidan och personal i vård och omsorg å den andra. Med personal avses såväl professionell som administrativ personal.

¹⁵ Beräkningen är gjord av ÄVS:s informatör, Eva-Lotta Andersson som på en lista över samtliga förekommande 111 författare markerat vilka som är personal inom vård och omsorg.

En annan vanlig, men mindre nära, form av samverkan är att brukare och personal bjuds in att vara referensgrupp som vid flera tillfällen under ett projekts genomförande får lämna synpunkter på arbetet som bedrivs. Vidare finns studier där en grupp av brukare, förutom att vara referensgrupp, också utgör själva studieobjektet, t ex vid utvärderingar av nya metoder inom vården och omsorgen om äldre och funktionshindrade. I ett fall upplät till och med sex äldre personer sina hem under en tid så att forskarna kunde observera vilken hjälp de fick av personal och närstående. Det finns också studier där visserligen inte samverkan med brukare och/eller personal tycks ha ägt rum, men där själva objektet för studien är en samverkansaktivitet av något slag.

Slutligen får vi inte glömma den referensfunktion som ÄVS:s brukarråd har. Rådet består av representanter för 17 frivillig- och intresseorganisationer inom området äldre och funktionshinder. Inför varje möte med ÄVS:s styrgrupp möts brukarrådet för att diskutera och lämna synpunkter på alla ärenden som ska behandlas i styrgruppen. Brukarrådet fungerar ibland också som referensgrupp till projektledningen i samband med olika FoU-projekt och aktiviteter. Brukarrådets delaktighet i aktiviteter, framförallt i planering av temadagar, är enligt ÄVS-personalens egen utsago större än dess delaktighet i FoU-projekt.¹⁶ Vilket reellt inflytande brukarrådet i praktiken har i ÄVS verksamhet är dock svårt att uttala sig om på något mera systematiskt vis på basis av befintlig information. I ÄVS:s verksamhetsberättelser finns t ex inga noteringar om detta.

Publikationer med god vetenskaplig kvalitet

Vetenskaplig publicering är dokumentation som sker kontinuerligt under forskningens gång vilket i ÄVS:s fall främst handlar om konferensbidrag, artiklar, bokkapitel och böcker samt rapporter. Den publiceringsform vars kvalitet vi till att börja med ska koncentrera oss på är artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter.

¹⁶ Enligt uppgift från ÄVS:s informatör Eva-Lotta Andersson 2007-06-12.

Av ÄVS:s publikationsförteckning framgår att personal och medarbetare vid ÄVS mellan 1999-2006 publicerat 34 artiklar i 23 olika internationella tidskrifter som är att beteckna som vetenskapliga (Andersson & Karlsson 2007, bil. 1). Vad som är vetenskapligt är som tidigare nämnts i hög grad en fråga som rör värdering och tolkning, och svaret kan se olika ut inom olika vetenskaper. De flesta är dock överens om att det som skiljer en vetenskaplig tidskrift från andra publikationer är att man tillämpar ett referentsystem. Att lyckas med konststycket att få en artikel publicerad i en vetenskaplig tidskrift innebär alltså att artikeln noggrant granskats och befunnits hålla en tillräckligt god vetenskaplig kvalitet.

Figur 3.4: ÄVS:s publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter

Tidskrift	Antal artiklar	Tidskriftens IF
*Ageing & Society	1	-
British Journal of Nursing	5	
Dementia – Journal of Social Resarch and Practice	1	
Evaluation	1	
The Gerontologist	1	
Health and Social Care in the Community	2	
Health Informatics Journal	1	
*International Journal of Nursing Studies	2	0,843
International Journal of Palliative Nursing	1	
*Journal of Advanced Nursing	2	0,912
*Journal of Clinical Nursing	2	1,027
Journal of Nursing	1	
Journal of Psychiatric & Mental Health Nursing	2	
Journal of Research in Nursing	1	
Nordic Journal of Social Work	1	
Nurse Researcher	1	
Nursing Standard	1	
Nursing Times	1	
Quality in Ageing – Policy, practice and research	1	
Quality in Ageing Journal	1	
Scandinavian Journal of Caring Sciences	1	
Social Work Education	1	
Technology & Disability	2	

Figur 3.4 visar ÄVS:s publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter. Fyra av tidskrifterna (markerade med *) förekommer i databasen ISI Web of Knowledge (ISI), vilket betyder att de ses som högt rankade kvalitetsmässigt i den akademiska världen. Vetenskapliga tidskrifters kvalitet mäts med måttet "Impact Factor" (IF) som avspeglar vilket inflytande den har i forskningen, genom att se på hur andra forskare använder sig av tidskriftens artiklar via referenser till tidskriften ifråga.¹⁷ Ju fler forskare som citerar artiklar ur en viss tidskrift, desto högre ranking ges tidskriften. För att en tidskrift alls ska omfattas av ISI måste den ha en hög IF. De allra högst rankade tidskrifterna har en IF runt 50, men de flesta har en IF under ett. Som framgår av figuren har de fyra tidskrifter där vi återfinner ÄVS artiklar en genomsnittlig IF.¹⁸

ÄVS publicering i artikelform omfattar som figur 3.5 på nästa sida visar också 13 artiklar i *nationella* tidskrifter. De flesta av dessa tidskrifter ges ut av professionella föreningar inom sitt område. Socionomen ägs t ex av Akademikerförbundet SSR som är ett fackligt yrkesförbund för akademiker med examen från olika beteende- och samhällsvetenskapliga utbildningar. Socialmedicinsk tidskrift är den enda av tidskrifterna som tillämpar ett referentsystem som kan sägas garantera publicerade artiklars vetenskapliga kvalitet.¹⁹

¹⁷ Som underlag för urval av tidskrifter som ska ingå i ISI användes referenslistorna för de publikationer som ingår i de databaser som ISI omfattar (se not 6 s 17 i denna rapport). Därmed är det enligt många bedömare rimligt att räkna med att det är de viktigaste, mest citerade tidskrifterna som ingår i detta urval (Karolinska Institutet 2006).

¹⁸ Måttet IF brukar anges som ett tal som motsvarar hur många gånger en artikel i en tidskrift i genomsnitt har citerats under det andra året efter publiceringsåret. Måttet, som alltså mäter vilket genomslag en vetenskaplig tidskrift har, inte en artikel. För den intresserade innebär det att artiklar som förekommit i *International Journal of Nursing Studies* 2003-2004 under år 2005 citerats i genomsnitt 140 gånger, medan artiklar som förekommit i *Journal of Advanced Nursing* respektive *Journal of Clinical Nursing* under samma period citerats i genomsnitt 454 respektive 229 gånger. Information om IF för tidskriften *Ageing & Society* har jag inte lyckats finna.

¹⁹ Tidskriften *Socionomen* ger varje år ut ett eller flera s.k. forskningssupplement för vilket man har ett vetenskapligt redaktionsråd, men i övrigt tillämpas inget referentsystem.

Figur 3.5: ÄVS:s publicering i nationella (vetenskapliga) tidskrifter

Tidskrift	Antal artiklar
Socialmedicinsk tidskrift;	3
Primärvårdens nyheter	1
Socionomen	1
Social omsorg	4
Vård	1
Forskningsnytt	1

Med det mått eller kriterium på god vetenskaplig kvalitet som tillämpas i denna utvärdering (synlighet i vetenskapliga tidskrifter) är det inte möjligt att uttala sig om produktkvaliteten på ÄVS:s publikationer i form av bokkapitel, böcker och rapporter. Dock ska sägas att ÄVS för sina rapporter tillämpar ett internt referentsystem. Systemet innebär att innan en rapport publiceras i ÄVS:s rapportserie så har den genomgått en vetenskaplig granskning av ÄVS:s egna vetenskapliga ledare, alternativt av någon extern bedömare med forskarkompetens inom relevant område.²⁰

Verksamhetsrelevanta problem behandlas

God vetenskaplig kvalitet handlar med den terminologi som tillämpas i denna utvärdering om produktkvalitet, dvs. om egenskaper hos en produkt. En svaghet med den analys av vetenskaplig kvalitet som gjorts i föregående avsnitt är att den inte gör rättvisa åt merparten av ÄVS:s publikationer. Drygt hälften av ÄVS:s publikationer utgörs *inte* av artiklar som publicerats i vetenskapliga tidskrifter, och eftersom det är den definition av vetenskaplig kvalitet som jag här tillämpat räknas inte böcker och rapporter. De böcker, bokkapitel och rapporter som ÄVS producerat kan alltså mycket väl ha en god vetenskaplig kvalitet, men inte om publicering i (internationella) vetenskapliga tidskrifter utgör måttstocken på produktkvalitet. För att söka göra

²⁰ Enligt uppgift från ÄVS:s informatör Eva-Lena Andersson 2007-06-12. Detta slags granskning gäller enbart de slutrapporter som ges ut i ÄVS:s rapportserie, inte arbets- och delrapporter.

rättvisa åt även böcker, bokkapitel och rapporter har jag därför kompletterat analysen med ett alternativt mått på produktkvalitet som ligger i linje med ÄVS:s ambition att producera kunskap som uppfattas relevant för vården och omsorgen av äldre och funktionshindrade. Tanken är att om ÄVS publikationer (och även dess aktiviteter) är synliga på relevanta aktörers och intressenters webbplatser, så är det ett tecken på att ÄVS behandlar verksamhetsrelevanta problem.

För att undersöka det har jag använt mig av det som brukar kallas webbometri, dvs. analyser olika webbsidors innehåll, länkstrukturer och användning. Den anspråkslösa form av webbometri som tillämpats innebär helt enkelt att jag på webben sökt efter tecken på att ÄVS uppmärksammats av relevanta aktörer och intressenter utanför den akademiska världen, eller som inte primärt verkar inom denna värld. Genom att använda ÄldreVäst Sjuhärad som sökord på Google och på webbplatserna hos FoU-välfärd samt hos ÄVS:s samarbetspartners och intresseorganisationer, har jag fått en bild av hur synlig ÄVS som helhet är på webben, alltså inte bara ÄVS:s publikationer.

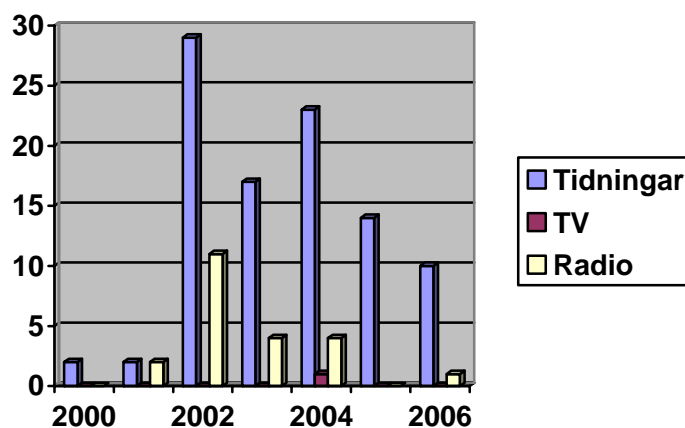
Min sökning på ÄVS i sökmotorn *Google* gav ungefär 750 träffar. Av dessa går många till ÄVS:s samarbetspartners webbplatser vars innehåll vi ska se närmare på längre fram i denna rapport. En genomgång av de första 100 av de 750 träffarna (som inte leder till ÄVS:s samarbetspartners) visar att många av träffarna går till organisationer eller myndigheter vars webbplatser enbart har med ÄVS som en av flera länkar till sidor som av ett eller annat skäl anses relevanta.

På flera organisationers och myndigheters webbplatser finns, utöver enkla länkar till ÄVS:s webbplats, också mer specifik information om enskilda ÄVS-projekt och/eller publikationer. Vårdalinstitutet, Göteborgs universitet, Hjälpmedelsinstitutet, Svensk sjuksköterskeförening, Høgskolen i Vestfold, KK-stiftelsen, Svenska Utvärderingsföreningen, Sveriges Kommuner och Landsting, Socialstyrelsen och Strömstads kommun är exempel på sådana webbplatser. Vanligt förekommande är också träffar till program för olika konferenser där anställda/personal/medarbetare vid ÄVS medverkat. En träff leder

för övrigt till en regeringsskrivelse där dåvarande socialministern Lars Engquist kommenterar en uppföljning av den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken.

FoU Valfard är en intresseförening för FoU-miljöer inom välfärdsområdet som framförallt arbetar med att anordna årliga konferenser och stimulera nätverksbyggande. Man har också en egen webbplats där olika FoU-miljöer finns presenterade, liksom deras konferenser, rapporter mm (www.fouvalfard.org). Webbplatsen har en sökfunktion där ÄldreVäst* ger hela 179 träffar, varav alla utom tio leder till olika sidor på ÄVS:s egen webbplats. Resterande tio träffar leder dels till andra FoU-enheter i landet (Dalarnas forskningsråd, FoU i Piteå älvadal, Äldrecentrum Östergötland) som informerar om ÄVS:s aktiviteter, dels till protokoll från möten i intresseföreningen FoU-Välfärd.

Figur 3.6 ÄVS:s uppmärksamhet i medier

Som en del av arbetet med att sprida information har ÄVS en egen *mediebevakning* där man regelbundet följer hur verksamheten uppmärksammas i olika medier. Bevakningen gäller dels typ av media (tidning, TV, radio, webb), dels vilket utrymme man fått (notis, större

artikel etc). Figur 3.6 visar omfattningen av uppmärksamheten av ÄVS i olika medier.²¹ Som synes är det stor skillnad i mediauppmärksamhet från 2002 och framåt, vilket torde bero på att ÄVS detta år anställde en informatör. Dock tycks medieuppmärksamheten under senare år ha minskat en hel del.

I ÄVSs mediebevakning ingår också att mäta antalet besökande på den egna webbplatsen. Sådana mätningar har gjorts sedan 2004, och de visar att allt fler besöker ÄVS:s webbplats. År 2004 var det totala antalet besökare 6490, år 2005 XXX och år 2006 12756 personer. Genom dessa besöksmätningar är det också möjligt att se hur många gånger som nedladdningsbara filer från ÄVS:s webbplats har öppnats, dvs alla rapporter, visst metodmaterial samt information om aktiviteter (temadagar, konferenser etc). Här kan vi se att i takt med att det totala antalet besökare på ÄVS:s webbplats ökat, så har också antalet öppnade filer ökat. De 20 mest besökta filerna öppnades år 2004 i genomsnitt 200 gånger, år 2005 292 gånger och år 2006 758 gånger. En specifik fil har dock öppnats tre gånger så ofta som någon av de andra, rapporten *Rehabilitering för äldre - guide vid val av mätinstrument* av Ingemarsson m fl (2002). Att en fil på ÄVS:s webbplats öppnats innebär nu inte självklart att den också lästs av besökaren, det betyder bara att någon "klickat" på den. Vi kan dock ändå konstatera att ett stort antal människor i ökande utsträckning besöker ÄVS:s webbplats och väl där också uppmärksammar rapporter etc som är nedladdningsbara.

ÄVSs samarbetspartners utgörs av sju kommuner i Sjuhäradsområdet, Västra Götalandsregionen och Högskolan i Borås. Representanter för dessa parter ingår i den styrgrupp som beslutar om verksamheten. För att säkerställa brukarnas delaktighet följs verksamheten vid ÄVS av ett brukarråd som består av representanter för ett 15-tal ideella organisationer inom området äldre och funktionshindrade. Som en indikator på att ÄVS behandlar problem som är relevanta för

²¹ En mera utförlig redovisning mediauppmärksamhetens innehåll och utrymme finns i ÄVS (2007). I figuren har jag uteslutit uppmärksamhet i World Wide Webb eftersom den enda webbplats som bevakats tycks vara Högskolan i Borås.

vården och omsorgen om äldre och funktionshindrade har jag undersökt om och hur ÄVS är synlig på dessa samarbetspartners och organisationers webbplatser. Tanken är som tidigare nämnts att om information om ÄVS läggs ut webben så borde det rimligtvis innebära att man från webbplatsens "ägare" tycker informationen ifråga är viktig och vill att andra ska ta del av den.

Figur 3.7: ÄVS:s synlighet på samarbetskommunernas webbplatser

Kommun	Antal träffar	Kommentar
Bollebygd	0	Sökfunktion saknas.
Borås	35	Kommundokument; sammanfattning av FoU-projekt.
Herrljunga	4	Kommundokument; konferensinformation;.
Mark	0	
Svenljunga	2	Kommundokument; konferensinformation.
Tranemo	0	
Ulricehamn	3	Kommundokument; länk till ÄVS;

Som synes omnämns inte ÄVS i någon större utsträckning på *samarbetskommunernas* webbplatser. När så sker handlar det till övervägande del om träffar i kommundokument av olika slag (protokoll, budget, årsredovisningar etc) där någon hänvisat till ÄVS:s verksamhet. Av ett protokoll från Borås kommunfullmäktige framgår t ex att man vid sammanträdet diskuterat en remiss om fortsatt samverkan med ÄVS. ÄVS förekommer således på samarbetskommunernas webbplatser bara i den mån kommunerna själva är involverade (t ex i ett beslut som rör ÄVS), men sällan uppträder ÄVS i egen kapacitet.

Västra Götalandsregionen är en annan av ÄVS:s samarbetspartners på vars webbplats vi finner 23 träffar som på olika sätt har något att säga om ÄVS:s verksamhet. Många av träffarna leder vidare till information om olika FoU-projekt som drivs av eller är kopplade till ÄVS (ex Virtuellt sårcentrum, LÄR-UT, Action, Sjöboprojektet, Vårdkedjan Demens). I något fall finns också möjlighet att ladda ner material som kan användas i praktisk vård- och omsorgsverksamhet. Andra träffar leder till information om samverkansgrupper där ÄVS ingår, ÄVS:s nyhetsbrev, länkar till olika FoU-miljöer (inkl ÄVS), lästips där publikationer från ÄVS omnämns/refereras. Knappt en handfull träffar leder vidare till Södra Älvsborgs sjukhus där ÄVS omnämns under sjukhusets Nyheter och pressmeddelanden. På Västra Götalandsregionens webbplats är med andra ord ÄVS väl synlig och den information som finns är dessutom mera användningsbar än de protokoll, årsredovisningar etc. som vi fann på samarbetskommunernas webbplatser.

ÄVS:s tredje samarbetspartner är *Högskolan i Borås* där vi finner 533 träffar som handlar om ÄVS, varav uppskattningsvis 90% leder direkt till olika sidor på ÄVS:s egen webbplats. Resterande 10% leder till information på högskolans webbplats som på olika sätt kastar ljus över ÄVS såsom högskolans nyhetsbrev, veckobrev, pressmeddelanden, styrelseprotokoll, årliga forskningsredovisningar, projektbeskrivningar och -ansökningar, konferensinbjudningar, studentuppsatser, ÄVS-publikationer, sammanfattningar av temadagar, presentation av forskning och forskare vid ÄVS samt - inte minst - rektor Lena Nordholms egen blogg.

Frivillig- och intresseorganisationer inom området äldre och funktionshinder spelar en viktig roll i ÄVS verksamhet. Figur 3.8 är en sammanställning av resultatet av min sökning på webbplatserna hos de 17 organisationer som ingår i ÄVS:s brukarråd. Alla organisationerna är uppbyggda efter traditionellt folkrörelsemönster med lokala avdelningar, distrikt och ett rikskansli, och min sökning har omfattat alla nivåerna. Trots det är som synes avsaknaden av träffar i det närmaste total. Den enda träffen går till SPRF:s avdelning 83 där vi finner ett

refererat från en av ÄVS:s temadagar. Under rubriken "Intressanta länkar" på SPRF:s webbplats på riksnivå finns däremot ÄVS:s inte ens med.

Figur 3.8: ÄVS synlighet på frivillig- och intresseorganisationernas webbplatser²²

Organisation	Antal träffar	Kommentarer
Afasiföreningen i Borås	0	Saknar egen webbplats, ingen träff på riksorganisationens webbplats.
Borås dövas pensionärsorganisation	0	Saknar webbplats.
FUB, Alingsås- Vårgårda-Herrljunga	0	Saknar egen webbplats, ingen träff på riksorganisationens webbplats.
Handikapprådet i Bollebygd	0	Saknar webbplats.
Hjärt- och lungsjukas förening, Borås	0	Ingen träff på riksorganisationens webbplats.
NHR, Alingsås	0	Saknar egen webbplats, ingen träff på riksorganisationens webbplats.
NHR i Mark	0	Saknar egen webbplats, ingen träff på riksorganisationens webbplats.
PRO Norrby	0	Ingen träff på riksorganisationens webbplats.
PRO Södra Älvsborg	0	Ingen träff på riksorganisationens webbplats.
RSMH - Wasagården	0	Ingen träff på riksorganisationens webbplats.
Röda Korset	0	
Borås SPF, södra Älvsborg	0	
SPRF, avd 83 Borås	1	Referat från temadag.
SPRF i Borås	0	
Strokeföreningen i Borås	0	Ingen träff på riksorganisationens webbplats.
Viskafors Rödakorskrets	0	Saknar egen webbplats, ingen träff på riksorganisationens webbplats.
Föreningen Aktiva Seniorer	0	

²² För en förklaring av de olika organisationernas namn, se not 1 (s 1) i denna rapport.

Bidrag till vetenskaplig kunskapsutveckling

Det kriterium som i ett tidigare avsnitt användes som indikator på god vetenskaplig kvalitet var om och i vilken omfattning ÄVS:s publikationer (artiklar) var synliga i vetenskapliga tidskrifter med referentsystem och helst även med hög IF. Om artikeln inte bara är synlig utan också citerats av andra forskare så är det, enligt den definition som brukas i denna utvärdering, ett ännu starkare bevis på vetenskaplig kvalitet därför att författaren till artikeln därmed bidragit till den vetenskapliga kunskapsutvecklingen inom ett område. Om ingen tar del av de resultat en forskare åstadkommit, och prövar eller reproducerar dem, kan ingen vetenskap byggas och ingen vetenskaplig kunskapsutveckling ske. I detta avsnitt ska vi titta närmre på om och hur mycket ÄVS:s artiklar citeras av andra forskare.

Figur 3.9 ÄVS i ISI: Artiklar som citeras²³

Författare	Citeringar
Hanson, Tetley & Clarke (1999) <i>Journal of Advanced Nursing</i>	10 (2)
Efraimsson m fl (2001) <i>Journal of Clinical Nursing</i>	3
Magnusson m fl (2002) <i>International Journal of Nursing Studies</i>	9 (3)
Clarke m fl (2003) <i>Journal of Clinical Nursing</i>	7
Magnusson m fl (2005) <i>Ageing & Society</i>	3 (2)
Magnusson & Hansson (2005) <i>Journal of Advanced Nursing</i>	1

Den viktigaste databasen för citeringsanalyser är som nämnts *ISI Web of Knowledge* (ISI) där det är möjligt att undersöka antalet citeringar per enhet, som exempelvis kan vara en författare eller en specifik artikel. Som vi sett har ÄVS under 1999 – 2006 producerat mer än trettio artiklar i olika vetenskapliga tidskrifter med referentsystem, men bara en handfull av artiklarna är publicerade i sådana tidskrifter som omfattas av ISI. En enkel form av citeringsanalys, byggd på

²³ Namnet på de olika artiklarna ifråga framgår av Andersson & Karlsson (2007, bil. 1). Siffran inom parentes under rubriken citeringar i figuren anger antalet självciteringar.

författarnamn, av dessa artiklar ger det resultat som figur 3.9 visar. I ett tidigare avsnitt har vi sett att två författare (Hanson och Magnusson) står för en mycket stor andel av det totala antalet artiklar som publicerats i internationella vetenskapliga tidskrifter. Samma mönster finner vi således även här. Var för sig, tillsammans med varandra eller andra tillhör dessa två författare de av ÄVS:s författare som citeras mest och därmed, enligt den definition som brukas här, lämnar mest bidrag till den vetenskapliga kunskapsutvecklingen.

Figur 3.10 ÄVS i Google Scholar: Publikationer som citeras ²⁴

Författare	Citeringar
Hanson, Tetley & Shewan (2000) <i>British Journal of Nursing</i>	5 (1)
Tetley & Hanson (2000) <i>Nurse Researcher</i>	13 (4)
Magnusson m fl (2001) <i>Quality in Ageing Journal</i>	2 (2)
Anderson m fl (2002) <i>British Journal of Nursing</i>	6 (4)
Magnusson m fl (2002) <i>British Journal of Nursing</i>	5 (3)
Denvall & Karlsson (2003) <i>Att utbilda för utvärdering</i>	1 (1)
Andersson m fl (2003) <i>British Journal of Nursing</i>	6 (2)
Magnusson & Hanson (2003) <i>Health and Social Care in the Community</i>	8 (3)
Nolan m fl (2003) <i>Quality in Ageing</i>	1 (1)
Tetley m fl (2003) <i>Quality in Ageing</i>	13 (1)
Magnusson m fl (2004) <i>Health Informatics Journal</i>	1 (1)
Magnusson m fl (2004) <i>Technology and Disability</i>	10 (2)

För att vidga den bild som ISI ger när det gäller ÄVS:s bidrag till vetenskaplig kunskapsutveckling har sökverktyget *Google Scholar* använts. Med hjälp av Google Scholar kan man söka efter vetenskaplig litteratur i form av vetenskapligt granskade skrifter som artiklar men också avhandlingar, böcker och referat från akademiska förlag, yrkessamfund, universitet och andra akademiska organisationer. Varje sökresultat omfattar bibliografisk information som titel,

²⁴ Namnet på de olika artiklarna ifråga framgår av Andersson & Karlsson (2007, bi. 1). Siffran inom parentes under rubriken citeringar i figuren anger antalet självciteringar.

namn på författare och publiceringskälla samt, i förekommande fall, antal citeringar. Förutom möjligheten att söka litteratur finns i Google Scholar således även en möjlighet att se om den litteratur man funnit citerats av andra. Mig veterligt finns tyvärr inte någon tydlig systematik vad gäller vilka tidskrifter och andra vetenskapliga skrifter som omfattas av Google Scholar. En del av de tidskrifter som omfattas av ISI finns med även i Google Scholar, men här finns också ett stort mått av andra tidskrifter och skrifter (böcker, uppsatser etc.). Resultatet av min sökning ses i figur 3. 10 på föregående sida.

Det ska genast sägas att den bild av citering som figuren ger inte är fullständig. Till att börja med finns inte citeringar angivna för alla publikationer som förekommer i Google Scholar, endast för ett fåtal. Vidare ger vissa vanliga namn (t ex Hanson och Magnusson) tusentals träffar, och att gå igenom alla dessa för att se om där möjligtvis finns några som kan kopplas till ÄVS har inte varit möjligt. Att flertalet av ÄVS:s artiklar dessutom har flera olika författare gör inte det hela lättare. Vid sökningen i Google Scholar har jag därför använt sökorden Äldre Väst Sjuhärad samt det fullständiga för- och efternamnet på de tio mest vanligt förekommande författarna till ÄVS:s publikationer. Eftersom det tycks finnas en mängd forskare som heter t ex Elizabeth Hanson eller Lennart Magnusson har jag därefter gått igenom träfflistan för att identifiera de författare som kan knytas till ÄVS:s publikationer.

I detta avsnitt har fokus legat på citering av publikationer. Att andra forskare tagit del av och citerar forskningsresultat från ÄVS har setts som ett bevis på att ÄVS:s publikationer lämnat bidrag till den vetenskapliga kunskapsutvecklingen. Om denna kunskapsutveckling i sin tur bidragit till verksamhetsutveckling i vård och omsorg och till ökad livskvalitet hos de som tagit del av ÄVS:s publikationer förtäljer dock inte en citeringsanalys. Att lyckas bli publicerad i erkända tidskrifter och citerad av andra forskare och att förmedla forskningsresultat så att människor utanför den akademiska världen ser nytta av dem är inte självklart, eller sällan, samma sak.

Bidrag till verksamhetsutveckling och livskvalitet

Den femte och sista kvalitetsaspekten som ska granskas i denna utvärdering handlar om kvalitet i betydelsen nytta. Nyttan innebär att de personer som exponerats för ÄVS:s publikationer/aktiviteter ska ha fått nya kunskaper av betydelse för vård och omsorg men också för personlig livskvalitet. Det räcker inte att mäta hur många personer som exponerats, exponeringen ska också ha gjort någon skillnad för personen ifråga. Nyttan förutsätter således användning. Användning kan emellertid som vi sett tidigare ta sig en rad olika uttryck, varav det vanligaste enligt forskningen inom området är upplysande användning, på engelska "conceptual use" (Leviton 2003).

Upplysande användning innebär i vårt fall att de personer som exponerats för ÄVS:s publikationer/aktiviteter förändrat sitt sätt att tänka och se på ett visst fenomen, men förändringen leder inte nödvändigtvis över till handlande. För att något ska kunna mätas måste det på något vis vara observerbart, och att empiriskt belägga att en person genom att t ex läsa en ÄVS-rapport förändrat sitt tänkande är därför komplicerat. Det metodologiska angreppssätt jag här använt för att åtminstone till en del belysa nyttan av ÄVS:s publikationer och aktiviteter innebär att jag helt enkelt frågat ett mindre urval av potentiella avnämare ur olika målgrupper hur deras kontakter med ÄVS ser ut, samt vilken betydelse dessa kontakter haft i olika avseenden.²⁵

Utöver intervjuer har jag också analyserat utvärderingar som gjorts i anslutning till ÄVS:s aktiviteter med avseende på vilket avtryck aktiviteterna gjort på dem som deltagit. Ett problem i sammanhanget är emellertid att med undantag för 9 (av totalt 19) högskolekurser och 11

²⁵ Vilka de intervjuade personerna är och när intervjuerna genomfördes framgår av referenslistan. Intervjuerna genomfördes som halvstrukturerade samtal kring en handfull frågor: 1) Känner du till ÄVS:s verksamhet? Vad känner du till?; 2) Har du deltagit i någon av ÄVS:s aktiviteter och/eller tagit del av någon publikation?; 3) Hur upplevde du denna?; 4) Har de erfarenheter som aktiviteten/publikationen förmedlade kommit till användning på något sätt? Mot bakgrund av denna utvärderings syfte är det enligt min mening irrelevant för läsaren att känna till exakt vem av de intervjuade som sagt vad, varför jag i redovisningen av intervjuerna anonymiserat den enskilda uppgiftslämnaren.

(av totalt 18) temadagar så saknas dylika utvärderingar. Innehållet i temadagarnas utvärderingar är dessutom högst varierande vilket gör jämförelser svåra, och de har därför inte kunnat användas.

Figur 3.11: Översikt över högskolekurser vid ÄVS

Kurs	Tid	Delta- gare	Kursut- värdering
Vårdetik inom äldreområdet (5p)	vt 00	18	
Vårdetik inom äldreområdet (5 p)	vt 00	34	
Vårdetik inom äldreområdet (5p)	ht 00	8	
Rehabiliterande omvårdnad (10p)	ht00-vt01	26	
Etiska problem vid vård i livets slut (5p)	ht01-vt02	13	
Rehabiliterande omvårdnad (10p)	ht01-vt02	27	
Utredningsmetodik (5p)	ht 02	25	
Utredningsmetodik (5p)	vt 03	25	
Sår och sårläkning (5p)	ht 03	?	x
Rehabiliterande omvårdnad (10p)	vt03-ht03	27	x
Handledningsmetodik (5p)	ht 04	?	
C-kurs i social omsorg	ht 04	6	
Sår och sårläkning (5p)	vt 04	27	x
Rehabiliterande omvårdnad (10p)	vt 04	24	x
Rehabiliterande omvårdnad (10p)	ht 04	23	x
Sår och sårläkning (5p)	ht04-vt05	18	x
Brukarmedverkan (5p)	ht 04-vt 05	27	x
Brukarmedverkan (5p)	ht06-vt06	27	x
Sår och sårläkning (5p)	vt 06	27	x

Som figur 3.11 illustrerar saknas kursutvärderingar för mer än hälften av högskolekurserna. De nio som finns är dock strukturerade på ett tämligen likartat sätt som möjliggör att utvärderingsresultatet från olika kurser kan slås samman. Dessutom är bortfallet av deltagare som inte besvarat en kursvärdering lågt.

Som brukligt är handlar många frågor i ÄVS:s kursvärderingar om hur deltagarna bedömer aspekter som har med kursernas genomförande att göra (kurslitteratur, uppläggning, tentamensform etc). Det finns dock ett par frågor vars svar kan kasta ljus över nyttan av ÄVS:s aktiviteter. Den ena är om i vilken utsträckning deltagarna anser att kursernas syfte och mål uppfyllts. Av de nio kurserna har sju en hög grad av måluppfyllelse (mer än 60% instämmer helt i att kursens mål uppnåtts). Två kurser har en medelhög grad av måluppfyllelse (30-60% instämmer delvis i att kursens mål uppnåtts). Ingen av kurserna har en låg grad av måluppfyllelse (mindre än 30% tar helt eller delvis avstånd från påståendet att kursens mål uppnåtts).²⁶

Den andra frågan är en öppen fråga där deltagarna uppmanats kommentera vad de lärt sig i kursen, alternativt det värdefullaste de lärt sig. Här finns en mängd citat som enligt min tolkning indikerar olika typer av nytta, varav det vi kan kalla yrkesnytta tycks vara vanligast. Här är några bra exempel på sådana utsagor:

”...är säkrare på att beskriva och behandla sår med den ’vetenskapliga bakgrund’ jag fått. Jag kan nu bättre föreslå behandling och ställa krav på läkarna om bakgrundsdiagnos.”

”Ett sår är inte bara ett sår.”

”Har blivit mer uppmärksam i mitt eget arbete vad det gäller hur man engagerar brukare.”

”Har också lärt mig var jag kan hitta kunskaper.”

²⁶ Huruvida frågan om måluppfyllelse är en bra indikator på att ÄVS:s kurser lett till verksamhetsutveckling och livskvalitet är förstas beroende av att kursernas mål kan anses ha betydelse för vården och omsorgen om äldre och funktionshindrade och för livskvalitet hos den enskilda människan. En genomläsning av de nio kursernas mål ger emellertid vid handen att så är fallet.

Många deltagare (särskilt deltagare i kurser i brukarmedverkan) ger också uttryck för att kurserna också haft en mer personlig nytta som på olika vis gynnat det egna självförtroendet, men också i viss mån det som brukar kallas "socialt kapital":²⁷

"Roligt att läsa, fått studielust (åter)."

"Har lärt mig mycket genom att lyssna på andra kursdeltagare. Har lärt mig att jag kunde en del själv också."

"Roligt att man hänger med på en högskolekurs även om det är många år sedan man pluggade. Träffat många trevliga människor."

"Fått andras perspektiv."

"Har varit roligt att jämföra med hur vi själva arbetar med andra."

"Det skadar inte att träffas på neutral mark och 'upptäcka' att alla oftast har samma mål. Ibland kan man som 'uska' eller arbetsterapeut känna att man befinner sig på en annan planet än t ex biståndsbedömare."

"Det har varit mycket bra att höra hur de som arbetar med funktionshinder uppfattar situationen."

Att döma av de kursvärderingar jag tagit del av har ÄVS kurser en hög kvalitet i termer av måluppfyllelse och nytta. De relativt få negativa omdömen som går att finna, och som har förbindelse med frågor om måluppfyllelse och nytta, handlar i huvudsak om att innehållet i kursen varit en repetition av redan befintliga kunskaper.

En liknande positiv bild av nytta ger också mina intervjuer med tolv personer som exponerats för ÄVS:s publikationer och/eller aktiviteter. Personerna har valts ut därför att de dels representerar olika målgrupper (vård- och omsorgspersonal, administrativ personal samt

²⁷ Socialt kapital är ett samhällsvetenskapligt begrepp som vanligen används för att beteckna de egenskaper vid sociala relationer som gör att människors samverkan grundas på tillit. En effekt av socialt kapital är att människor ömsesidigt litar på varandra, och samverkar i positiv anda, vilket är till fördel för den politiska demokratin och samhället i stort. Se t ex Putnam (1992).

brukare), dels har exponerats för ÄVS:s publikationer/aktiviteter i en sådan omfattning att dessa *bör* ha gjort någon skillnad för dem. Som berördes i inledningen till detta avsnitt handlar användning oftast om abstrakta erfarenheter som inte är lätta att undersöka empiriskt. Av mina intervjuer att döma tycks det inte heller vara lätt för den som intervjuas att i ord beskriva användning och tydliggöra vilka effekter en viss publikation eller aktivitet haft för dem själva. Flera hade dessutom svårt att minnas någon specifik publikation eller aktivitet, och deras utsagor om användning och nytta handlade därför mera om betydelsen av ÄVS i stort. I intervjuerna finns ändå tecken på att ÄVS:s publikationer och aktiviteter haft nytta, särskilt sådan nytta som jag tolkat som yrkesnytta:

”Har fått upp ögonen för hur viktigt det är med social dokumentation.”

”Genom den brukarenkät som ÄVS hjälpte oss med fick jag upp ögonen för saker jag inte förstätt var så viktiga för de äldre, t ex att personalen bär namnskyltar. Att så små detaljer hade betydelse trodde jag inte.”

”Skickar alltid personal på kurser som erbjuds och nyhetsbrevet sätter jag alltid upp på anslagstavlan”

”ÄVS är lite som en spindel i ett kunskapsnät. En liten kommun som vår skulle aldrig på egen hand kunna ordna sådana aktiviteter som ÄVS erbjuder oss. Utan dessa aktiviteter skulle det vara svårt med kompetensutveckling.”

Yrkesnytta handlar främst om ÄVS:s roll för verksamhetsutveckling i den vård och omsorg som bedrivs inom Västra Götalandsregionen och kommunerna i Sjuhärad. I förhållande till den tredje samarbetspartnern, Högskolan i Borås, har ÄVS lite annorlunda form av yrkesnytta. Enligt den intervjuade företrädare för högskolan har ÄVS i förhållande till flera andra enheter inom högskolan en hög produktionsproduktivitet. ÄVS har även varit lyckosam när det gäller att dra till sig forskningsresurser. Allt detta är saker som främjar till högskolans akademiska status och legitimitet i samhället i stort. Med sina goda kontaktytor och nära samverkan med personal och brukare i vården och omsorgen om äldre och funktionshindrade ligger ÄVS:s

verksamhet dessutom väl i linje med högskolans ambition att bli ett professionsuniversitet. ÄVS är med andra ord bra för Högskolan i Borås.

ÄVS:s publikationer och aktiviteter har inte bara betydelse för Högskolan i Borås och för enskilda vård- och omsorgsverksamheter, de spelar av mina intervjuer att döma också en roll i skapandet av nätverk och i främjandet av samarbete mellan olika verksamheter. Så här förklarar några av de intervjuade:

”Fått kontakt med personal i andra kommuner som vi nu kan samarbeta med i olika situationer.”

”Efter att ha läst en undersökning av hur hemtjänsten fungerar i några olika kommuner tänkte jag, aha gör de så där! Kanske kan vi göra något liknande? Kanske vi kan samarbeta?”

”I brukarrådet träffar jag människor från olika föreningar. ÄVS blir som en sammanhållande länk. Man får också ögonen öppnade här på ÄVS för andras situation, t ex att människor med funktionshinder tar plats och att var och en ger ifrån sig något.”

”Hade inte ÄVS funnits hade vi inte vetat något om varandra.”

Det är lätt att tänka sig att den yrkesnytta som kommer till uttryck i intervjuerna och som jag redogjort för här ovan, i förlängningen innebär ökad livskvalitet för brukare och anhöriga som möter vård- och omsorgspersonal som deltagit i ÄVS:s aktiviteter eller mottagit dess publikationer. Emellertid finns i intervjuerna inte några tecken på att ÄVS:s publikationer och aktiviteterna bidragit till ökad livskvalitet hos de intervjuade själva. Däremot säger sig några av de intervjuade representanterna i brukarrådet att de genom sin roll i detta råd ha upplevt vad som kan tolkas som politiskt inflytande, bl a i den kommunala planeringen av äldreboenden. Sett från min egen statsvetenskapliga horisont är det dylikt inflytande som *är* brukarmedverkan.²⁸

²⁸ För en utförlig statsvetenskaplig analys av begreppen brukare och brukarmedverkan, se t ex Dahlberg & Vedung (2001).

4

Analys och bedömning

Utvärderingens resultat i sammandrag

Fokus i denna utvärdering har varit inriktat på resultatet av ÄVS:s verksamhet, dvs. på de produkter som "kommit ut" i form av publikationer och aktiviteter. Som framgått är ÄVS:s produktion, mätt i volym, omfattande. Sedan starten 1999 har mer än 100 publikationer (artiklar, bokkapitel, böcker och rapporter) frambringats. ÄVS har också genomfört en mängd aktiviteter av olika slag (högskolekurser, seminarier, konferenser och temadagar) vilka totalt samlat flera mer än 10.000 deltagare. I utvärderingen av ÄVS är det kvaliteten och nyttan hos dessa publikationer och aktiviteter som granskats. För att kunna genomföra en sådan granskning så systematiskt och genomskinligt som möjligt har en analysmodell utvecklats. Modellen bygger på en diskussion kring fyra olika referenspunkter, varav en utgörs av ÄVS:s egna styrdokument. De övriga tre har sin grund i begrepp och teorier som enligt min mening är relevanta för den verksamhet som utvärderingen gäller. Diskussionen mynnar ut i en analysmodell bestående av fem olika kvalitetsaspekter vilka operationaliserats i indikatorer som anger ett mätbart idealtypiskt tillstånd. Modellens logik är att ju mer av detta idealtypiska tillstånd vi finner i praktiken hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter, desto bättre är deras kvalitet och nytta.

Den *första kvalitetsaspekten* handlar om processkvalitet och tar sikte på egenskaper i genomförandet av ÄVS:s publikationer/aktiviteter, där idealet är att det ska ha skett i nära samverkan med brukare och personal. Som framgått liknar praktiken i stor utsträckning idealet, åtminstone vad publikationerna anbelangar. En enkel innehållsanalys av ÄVS:s publikationer antyder att 85-90% bygger på olika former av samverkan, huvudsakligen med personal i vården och omsorgen och

endast i någon mån med brukare. De senares röst kommer formellt till uttryck genom den referensfunktion som ÄVS:s brukarråd har, där representanter för brukarna kan diskutera och lämna synpunkter på ÄVS:s verksamhet. Vilket reellt inflytande brukarrådet i praktiken har på verksamhetens genomförande är dock oklart. På grundval av den information som legat till grund för denna utvärdering går det inte att säga något generellt om den saken. Av samma orsak går det inte heller att säga något om hur samverkan med brukarna ser ut när det gäller genomförandet av ÄVS:s aktiviteter.

Den *andra kvalitetsaspekten* i analysmodellen gäller produktkvalitet och tar sikte på önskvärda egenskaper hos färdiga publikationer. Idealet är att publikationerna ska ha en god vetenskaplig kvalitet med vilket i första hand menas synlighet i internationella vetenskapliga tidskrifter, men även i nationella dito. Min granskning visar att cirka 30% av ÄVS:s publikationer utgörs av artiklar som publicerats i internationella vetenskapliga tidskrifter. Fyra av dessa tidskrifter omfattas av databasen ISI vilket antyder en särskilt god vetenskaplig status enligt det synsätt som här tillämpats. Ytterligare 10% av ÄVS:s publikationer utgörs av artiklar som publicerats i nationella tidskrifter vilka ges ut av professionella föreningar, men som med något undantag inte kan definieras som vetenskapliga (dvs. de tillämpar inte ett referentsystem). I linje med ÄVS allmänna publiceringsmönster har såväl de internationellt som nationellt publicerade artiklarna flera olika författare. Det är emellertid två enskilda författare som var för sig eller tillsammans med varandra och/eller andra författare står för en mycket stor andel av det totala antalet artiklar. I själva verket går det nästan inte att finna en enda artikel i ÄVS:s produktion som inte dessa två personer är författare/medförfattare till.

Med den definition på vetenskaplig kvalitet som brukats, och som på senare år fått stort genomslag i den akademiska världen, faller 60% av ÄVS:s publikationer utanför, dvs. bokkapitel, böcker och rapporter. Dessa publikationer, särskilt rapporterna, är dock inte i första hand adresserade till den akademiska världen och dess syn på kvalitet, utan snarare till en lokal verksamhetsvärld där praktisk

relevans är det viktigaste kriteriet på kvalitet. Här krävs en annan indikator på produktkvalitet än synlighet i vetenskapliga tidskrifter.

Den *tredje kvalitetsaspekten* utgår därför från idén att om ÄVS publikationer (och även dess aktiviteter) är synliga på relevanta aktörers och intressenters webbplatser, så är det ett tecken på att ÄVS behandlar verksamhetsrelevanta problem. Den webbometriska analys som brukats för att undersöka detta visar att ÄVS är synlig på webben. En sökning på ordet ÄldreVäst* på Google, FoU Valfärd, alla kommunerna i Sjuhärads, Västra Götalandsregionen, Högskolan i Borås och frivillig- och intresseorganisationerna i ÄVS:s brukarråd ger allt som allt 1529 träffar. Synligheten varierar dock stort mellan olika aktörer och intressenter. På webbplatsen för Högskolan i Borås återfinns mer än 500 träffar, men på de sju kommunernas webbplatser bara några enstaka träffar (Borås kommun undantagen). På webbplatserna för de 17 organisationerna i brukarrådet finns en enda träff. Till sin karaktär är huvudparten av träffarna på nämnda webbplatser också "passiva". Antingen länkar de helt enkelt bara till någon sida på ÄVS:s egen webbplats, eller så består träffen i att ÄVS:s namn omnämns mera av en tillfällighet, t ex i ett protokoll eller i ett konferensprogram där någon från ÄVS medverkat. Sällan tycks någon samarbetspartner ha bemödat sig om att samla in och redovisa information om ÄVS:s verksamhet och lägga ut den på sin webbplats, och ÄVS själv tycks inte heller ha varit behjälplig i detta avseende. Ett undantag från det passiva mönstret är Västra Götalandsregionens webbplats där vi finner information om flera FoU-projekt som drivs av eller är kopplade till ÄVS, och där en hel del av den information som finns dessutom är direkt användningsbar (manualer, handböcker etc).

Till den tredje kvalitetsaspekten kan också räknas ÄVS:s uppmärksamhet i media där vi på basis av ÄVS:s egen mediebevakning kan se att uppmärksamheten främst gäller lokala medier samt att medieuppmärksamheten minskat en hel del de senaste åren. Av ÄVS:s mediebevakning framgår också att antalet besökare på den egna webbplatsen fördubblats sedan år 2004, och att antalet öppnade filer

som finns på webbplatsen tredubblats under samma tid. Den mest besökta filen öppnades inte mindre än 2220 gånger under år 2006.

Den *fjärde kvalitetsaspekten* gäller effektkvalitet eller nytta och tar sikte på användningen av ÄVS:s publikationer, samt om användningen varit till nytta för den som tagit del av publikationen. Den nytta som här avses är publikationernas bidrag till den vetenskapliga kunskapsutvecklingen i samhället, och den indikator som brukats för att mäta detta är i vilken utsträckning ÄVS:s publikationer citerats av andra forskare. Detta är bara möjligt att undersöka på ett mer systematiskt vis för publikationer i artikelform, och enbart för artiklar i sådana tidskrifter som omfattas av databasen ISI som medger citeringsanalys. ÄVS har sex sådana artiklar och dessa har citerats mellan en och tio gånger av andra forskare. Som vi sett står två enskilda författare (Hanson och Magnusson) var för sig, tillsammans med varandra eller med andra, för i stort sett alla artiklar som publicerats i internationella vetenskapliga tidskrifter. Samma mönster finner vi därför även när det gäller antal citeringar vilket således innebär att det i huvudsak är dessa två författare som står för ÄVS:s bidrag till den vetenskapliga kunskapsutvecklingen. Den kompletterande citeringsanalys som gjorts med hjälp av sökmotorn Google Scholar ger i stort sett samma resultat.

Även den *femte kvalitetsaspekten* rör effektkvalitet i betydelsen nytta, men den nytta som här avses gäller publikationernas/aktiviteternas bidrag till verksamhetsutveckling och livskvalitet. Det empiriska underlag som brukats för att belysa förekomsten och tillståndet av detta slags nytta har utgjorts av kursvärderingar (som finns för hälften av alla genomförda kurser) och intervjuer (med ett tiotal personer ur olika målgrupper). Kursvärderingarna visar att ÄVS kurser haft en hög grad av måluppfyllelse, och huvudsakligen haft en betydelse för deltagarnas yrkesliv inom vård och omsorg. I kursvärderingarna finns också indikationer på personlig nytta, t ex ökat självförtroende och socialt kapital, vilket i förlängningen är till fördel för den politiska demokratin och samhället i stort. Även de personer jag intervjuat vittnar om att ÄVS:s publikationer och aktiviteter haft en yrkes-

mässig nytta inom vården och omsorgen. Nyttan handlar främst om personalens kompetensutveckling, men också om nätverksskapande och främjande av samarbete mellan Sjuhäradskommunerna och inom Västra Götalandsregionen. För Högskolan i Borås är ÄVS:s också "nyttig", om än på ett lite annorlunda sätt. Med sin höga produktivitet vad gäller både publikationer och aktiviteter, och genom den starka betoningen på verksamhetsrelevans, bidrar ÄVS till att stärka såväl högskolans akademiska status som dess ambition att bli ett professionsuniversitet. För brukarrepresentanterna i brukarrådet bidrar ÄVS framförallt till att nätverk och kontakter skapas mellan olika grupper av brukare, samt - när förutsättningar ges - även till vad som kan tolkas som politiskt inflytande.

Mot denna bakgrund vill jag sammanfattningsvis hävda att ÄVS till stor del lever upp till de ideal som analysmodellen innefattar. Här och var finns några kritiska punkter som kan diskuteras och förbättras, och dessa ska jag strax återkomma till. Innan dess ska emellertid en i utvärderingssammanhang viktig fråga dryftas, nämligen om det tillstånd av kvalitet och nytta som vi med hjälp av analysmodellen kunnat konstatera hos ÄVS publikationer och aktiviteter är *tillräckligt bra*, samt om och hur vi i så fall kan avgöra detta.

Är resultatet tillräckligt bra?

Den grundläggande uppgiften i all utvärdering går som nämnts inledningsvis i denna rapport ut på att värdera eller bedöma den verksamhet som är föremål för granskning. Den utvärderingsforskare som kanske mest kraftfullt argumenterat för detta numera allmänt vedertagna synsätt på utvärdering är amerikanen Scriven (1980). Enligt honom handlar emellertid värderingsfrågan i utvärdering inte bara om att identifiera lämpliga kriterier för bedömning och därefter fastställa verksamhetens faktiska tillstånd på varje kriterium. Det behövs också referens- eller jämförelsepunkter för att kunna avgöra hur tillfredsställande det uppmätta tillståndet är. I vårt fall innebär det att vi exempelvis måste fråga oss om ÄVS:s samverkan med bru-

kare och personal är tillräckligt nära, eller om det är tillfyllest att 40% av publikationerna är synliga i vetenskapliga tidskrifter. En vanlig typ av jämförelser är att bedöma det uppmätta tillståndet för en viss verksamhet med hur det varit tidigare i samma verksamhet. Vanligt är också att jämföra med liknande verksamheter på annat håll eller med någon form av standard inom området, sk bench-marking.²⁹

I utvärderingen av ÄVS finns ingen av dessa jämförelsepunkter att tillgå. Den analysmodell som tillämpats har utvecklats specifikt för denna utvärdering, och att jämföra det här uppmätta tillståndet av kvalitet och nytta hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter med hur det varit tidigare låter sig därför inte göras. Undantaget är antalet publicerade artiklar i vetenskapliga tidskrifter som tycks ha minskat något över tid. Av samma skäl är det inte heller möjligt att jämföra det uppmätta resultatet med andra FoU-enheter i landet, och någon allmänt vedertagen standard för "FoU-kvalitet" existerar mig veterligt inte. Med tanke på den mångfald av intressen och fokus som det svenska FoU-landskapet vilar på är det tveksamt om en sådan standard är möjlig att åstadkomma, om den ens är önskvärd.

Ett sätt att ändå få till stånd ett slags bench-marking är att jämföra resultatet av föreliggande utvärdering med tidigare studier av andra FoU-verksamheter. Sådana studier finns det som antydde inledningsvis i denna rapport ett flertal av. De flesta har dock mer karaktär av inventering och beskrivning snarare än utvärdering, inte sällan i kombination med utförliga och ingående resonemang kring FoU-begreppets innebörd och tolkning (Westlund 1997; Ternhag 1998; Bergström m fl 2000; Ekermo 2000, 2002; Engström 2007). Det finns också flera utvärderingar av enskilda FoU-enheter som jag här valt att lämna därhän (t ex Eikeland & Lundahl 1996, Johnstad m fl 2005, Johansson & Forsblom 2006). Det finns emellertid en studie som har en tydlig utvärderande karaktär, och vars resultat åtminstone i ett avseende är jämförbart med föreliggande studie, nämligen Ahrne m fl (2002). Studien ifråga behandlar dessutom ett urval av olika FoU-

²⁹ En svensk forskare som särskilt intresserat sig för den sk värderingsfrågan är Karlsson (1995).

enheter och försöker på grundval av detta urval dra generella slutsatser om FoU-verksamhet i stort.³⁰

Ahrne m fl har på uppdrag av Socialstyrelsen har utvärderat 14 lokala och regionala FoU-enheter som arbetar inom individ- och familjeomsorgens område. Fokus i utvärderingen låg på enheternas resultat som man undersökt dels genom enkäter och intervjuer med inblandade intressenter som svarat på frågor om vad som uppnåtts, dels genom att granska kvaliteten på de skriftliga publikationer som enheterna åstadkommit. En jämförbar slutsats som dras av publikationsgranskningen är att produktiviteten är god, även om antalet rapporter som kommer ut från de 14 olika FoU-enheterna varierar stort - från en till cirka 15 rapporter under undersökningsåret 2001. Andra publikationsformer än rapporter är det dock generellt sämre bevänt med, Ahrne m fl finner bara ett par exempel på publikationer som publicerats som tidskriftsartiklar. När det gäller rapporternas vetenskapliga kvalitet konstateras att de flesta ligger på "en nivå motsvarande C- eller D-uppsatser vid universitetet".³¹

Denna slutsats kan jämföras med ÄVS som under 2001 producerade fem rapporter och inte mindre än åtta tidskriftsartiklar. I genomsnitt har ÄVS under 1999-2006 producerat 16 publikationer årligen, varav 5 utgörs av artiklar i vetenskapliga tidskrifter. Sett i förhållande till de FoU-enheter som ingår i Ahrne m fl:s studie har sålunda ÄVS en hög publikationsvolym men även en hög vetenskaplig kvalitet. Den indikator på vetenskaplig kvalitet som tillämpats i föreliggande studie är synlighet i vetenskapliga tidskrifter, vilket torde innebära en nivå som ligger avsevärt högre än C- eller D-nivå vid universitetet.

³⁰ En annan studie med tydlig utvärderingskaraktär är Socialstyrelsens (2005) uppföljning av om och hur 18 regionala FoU-enheter som fått statligt stöd (däribland ÄVS) lever upp till statens bidragsmotiv. De slutsatser som dras i uppföljningen om FoU-verksamhetens effekter på t ex verksamhetsutveckling inom vården och omsorgen om äldre *liknar* i stor utsträckning de som dragits i föreliggande studie när det gäller nyttan av ÄVS. Det går emellertid inte att jämföra de två studiernas slutsatser om effekter respektive nytta för att se hur väl ÄVS faller ut.

³¹ Vid granskningen av vetenskaplig kvalitet har författarna bl a tittat på om studien ingår i ett teoretiskt sammanhang, om resultaten är generaliserbara och om studien genomförts på ett metodiskt medvetet sätt.. Exakt vad universitetets C-eller D-nivå innebär framgår dock inte.

Analysmodellens relevans och tillämpning

Den analysmodell som utvecklats och tillämpats i denna utvärdering har med avsikt haft en kvantitativ prägel. Modellen definierar ett antal operationaliserade kvalitetsindikatorer och ger tydliga anvisningar om vilka empiriska data som behöver samlas in för respektive indikator. Ambitionen har varit att åstadkomma en modell som kan användas för att regelbundet mäta kvalitet och nytta hos ÄVS:s publikationer och aktiviteter. Av detta följer att det måste vara enkelt att samla in empiriska data och att de data som ska brukas därför i möjligaste mån bör utgöras av redan befintlig information.

Givetvis kan man fundera över om t ex "antal citeringar i ISI" och "synlighet på relevanta aktörer och intressenters webbsidor" är bra indikatorer på kvalitet i FoU-sammanhang. Sådana funderingar har jag också framfört i samband med såväl modellens presentation i kapitel två som dess tillämpning i kapitel tre. Men om indikatorerna bara är någorlunda relevanta, vilket jag argumenterat för att de är, behöver de enligt min mening inte avfärdas förrän någon har presenterat bättre indikatorer som kan användas för att regelbundet mäta kvalitet och nytta i FoU-sammanhang. Att utveckla indikatorer är dock inte lätt, det går helt enkelt inte finna indikatorer som är helt perfekta. Man bör också, som jag själv förfäktat i en färsk bok om kvalitetsmätning i den offentliga sektorn, vara uppmärksam på de risker för perversa bieffekter som ett dylikt regelbundet mätande kan ge upphov till. Det är t ex lätt hänt att en verksamhet orienteras mot de begränsade kriterier som används för att mäta kvalitet istället för mot de sociala problem som verksamheten ifråga egentligen borde ägna sig åt att försöka lösa (Lindgren 2006).

Detta sagt vill jag kort kommentera tre av analysmodellens indikatorer som skulle kunna förfinas. Den ena är den indikator som brukats för att mäta ÄVS:s bidrag till vetenskaplig kunskapsutveckling, dvs antal citeringar i ISI. Förutom de problem som i sig ligger i användandet av ISI och som jag redan diskuterat (i kapitel 2 och 3), vill jag också understryka att den form av citeringsanalys jag brukat är mycket elementär. För att ge mer rättvisa åt ÄVS:s publikationer

krävs mer avancerade analysmetoder.³² Dessutom ska sägas att det utöver ISI finns andra databaser som kan användas för enklare former av citeringsanalyser inom specifika ämnesområden som t ex vårdvetenskap, bl a Ageline och CINAHL.

Den andra indikatorn som bör kommenteras är den som använts för att mäta om ÄVS:s i sina publikationer och aktiviteter behandlar verksamhetsrelevanta problem, dvs synlighet på relevanta aktörers och intressenters webbplatser. Även här vill jag understryka att den form av webbometri som brukats för att undersöka detta är av allra enklaste slag. Jag har t ex inte haft tillräcklig kunskap för att använda den begreppsapparat som utvecklats inom detta fält, och därför inte på något systematiskt vis kunnat analysera karaktären på de funna länkarna mellan ÄVS och nämnda webbplatser. Webbometri är visserligen ett relativt nytt fält inom den informationsvetenskapliga forskningen som teoretiskt och metodologiskt ännu är i sin linda. Icke förty finns goda möjligheter att göra mer avancerade webbometriska analyser än den jag förmått göra i denna rapport.³³

Nytta förutsätter som vi sett användning, och att studera användning är som vi också sett inte det lättaste. Den tredje indikatorn som jag vill kommentera är just den som brukats för att i någon mån söka belysa användning, nämligen att de personer som exponerats för ÄVS:s publikationer/aktiviteter själva ska uppleva att de haft någon nytta av dessa.³⁴ Detta är dock inte ett metodologiskt särskilt säkert sätt att studera användning på, indikatorn ifråga utgör enligt min mening analysmodellens svagaste länk. För det första kan det vara stor skillnad mellan vad de intervjuade säger att de upplevt i form av

³² Se t ex Kärki & Kortelainen (1998) som är en lärobok i bibliometri, samt Karlsson & Larsson (2006).

³³ Se t ex Björnebohm & Ingwersen (2004) som är en färsk avhandling i ämnet.

³⁴ De få andra studier som studerat nyttan av FoU-verksamheter har för övrigt gått tillväga på ett liknande sätt. Såväl Socialstyrelsen (2005) och Engström (2007) bygger på intervjuer med FoU-ledare och andra aktörer vars utsagor om användning tagits till intäkt för nytta. Den senare har också genom innehållsanalys av FoU-publikationer försökt hitta bevis på effekter på vård och omsorg.

användning och nytta och den faktiska nyttan. Många "nyttor" är som tidigare nämnts också av det mer abstrakta slaget, t ex det som kallas konceptuell användning, och därför svåra att fånga med gängse vetenskapliga datainsamlingsmetoder. Särskilt komplicerat blir det när det handlar om processanvändning, dvs. när nyttan inte ligger i en produkt utan i lärdomar och erfarenheter som involverade aktörer tar med sig från den process som lett fram till produkten. Att granska om och hur FoU-verksamheter faktiskt bidrar till kunskaps- och verksamhetsutveckling är en mycket viktig utvärderingsfråga, kanske den allra viktigaste, men det är samtidigt en fråga som är ytterligt svår att belysa på ett systematiskt och genomskinligt sätt.

Det finns med andra ord flera delar i analysmodellen som metodologiskt kan förfinas. En viktigare fråga är dock om modellen på ett adekvat sätt mäter kvalitet och nytta i FoU-sammanhang, och om den på ett acceptabelt sätt fångar de dubbla krav på vetenskapsnytta och verksamhetsnytta som ÄVS och andra FoU-enheter har att hantera. Denna fråga överlåter jag dock till andra, mer förtrogna med FoU-världen, att besvara.

Några kritiska punkter och förslag till förbättring

Oaktat den allmänt mycket positiva bild av ÄVS:s resultat som denna utvärdering hittills lagt i dagen finns det några kritiska punkter som enligt min mening bör åtgärdas.

Den första kritiska punkten rör den för ÄVS - och andra FoU-enheter - så centrala idén om samverkan med brukare och personal i alla led av FoU-processen. I ÄVS:s fall finns som vi sett personal i vård och omsorg med på ett eller annat sätt i en stor majoritet av alla FoU-projekt, men däremot är det sämre bevänt med samverkan med brukare (dvs. äldre, funktionshindrade och deras anhöriga).³⁵ Genom brukarrådet och ibland via särskilda referensgrupper har ÄVS orga-

³⁵ En liknande slutsats drar för övrigt Engström (2007, s 62 ff).

niserade formella samråd med brukarna, men frågan är om detta är tillräckligt för att man ska kunna tala om reell brukarsamverkan. Till att börja med kan vi konstatera att brukarrådet utgörs av en elit av organisationsaktiva äldre och funktionshindrade. De flesta människor som är brukare är sannolikt inte organiserade, och man kan därför ifrågasätta hur representativ denna elit är. Till detta kan läggas ÄVS:s eget konstaterande att brukarna oftast blir "tillfrågade", men i betydligt mindre omfattning utgör de partners och/eller medaktörer i verksamheten (Andersson & Karlsson 2007, s 24). Det sista är för övrigt ett konstaterande som några av de intervjuade brukarna i brukarrådet också funderat över, t ex så här:

"Vi sitter i brukarrådet och diskuterar en massa saker, men vi vet inte vad som kommer ut i slutändan."

I förbindelse med idealet om nära samverkan med brukare finns det sålunda flera saker som ÄVS:s ledning kan förbättra. En åtgärd är att fundera över hur brukarrådets funktion kan stimuleras till att bli mera aktiv och hur rådets reella inflytande kan stärkas. En annan åtgärd är att söka vidga brukarsamverkan till att omfatta fler brukare än dem som finns i brukarrådet, t ex via den vård- och omsorgspersonal som ÄVS redan samverkar på ett aktivt och nära sätt.

En andra kritisk punkt handlar om ÄVS:s publikationer, eller närmare bestämt om författarna till dessa publikationer som i alltför stor utsträckning domineras av två enskilda personer. Dominansen är särskilt tydlig när det gäller artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter. Eftersom dylika artiklar är det som mer än något annat bär upp ÄVS:s vetenskapliga legitimitet och status, så skapar denna dominans en stor sårbarhet hos ÄVS. För att minska denna sårbarhet måste fler personer involveras i författandet av vetenskapliga artiklar, och de som involveras måste också få en chans att stå som självständiga författare.

Den tredje kritiska punkten gäller den stora variation som vi kunnat konstatera med avseende på ÄVS:s synlighet på relevanta aktörers och intressenters webbplatser. På några webbplatser är synlighet stor

och på andra är den i det närmaste obefintlig. Man kan visserligen argumentera att information kommuniceras på många andra sätt än via webben, och att det i den analysmodell som här tillämpats ligger en övertro på webbens betydelse. Man kan också diskutera hos vem ansvaret för den varierande synligheten ligger, hos ÄVS eller hos de aktuella webbplatsernas ägare. Faktum är dock att webben i vår tids samhälle utgör en av de allra viktigaste kommunikationsformerna. ÄVS bör därför enligt min mening engagera sig för att bli mera synlig än vad som idag är fallet, men också se till att synligheten inte bara består i slumpvisa träffar i t ex ett kommunfullmäktigeprotokoll. ÄVS:s ledning skulle också kunna utveckla den egna webbplatsen så att den blir mera aktiv. Ett sätt vore att förse alla FoU-projekt med interaktiva kommunikationsmöjligheter i form av en egen webbsida som förser med intressant material och uppdateras, så som numera är vanligt förekommande i det statliga kommittéväsendet.³⁶

³⁶ För ett aktuellt exempel, se www.alkoholkommitten.se

Referenser

Intervjuer

- Gunhild Amundsen, Norrby PRO, 21/5 2007.
- Majken Engvall, enhetschef, Solgården, 7/5 2007.
- Majvor Eriksson, Viskafors Rödakorskrets, 21/5 2007.
- Gerd Johansson, Afasiföreningen, 21/5 2007.
- Robert Lillhammar, SPRF avd 83 Borås, 21/5 2007.
- Sylvia Määttä, forskningsledare, Södra Älvsborgs Sjukhus, 10/5 2007.
- Per-Allan Orrbeck, utredare i Tranemo kommun, 14/5 2007.
- Magnus Petersson, controller, Högskolan i Borås, 25/6 2007.
- Rune Peterson, ledamot i kommunfullmäktige i Svenljunga, 14/5 2007.
- Kristina Suvari, arbetsterapeut, Samrehab i Mark.Svenljunga, 15/5 2007
- Gunnel Wessbo, MAS i Herrljunga, 7/5 2007.

Material från Äldre Väst Sjuhärad och Högskolan i Borås

- Andersson, Eva-Lotta & Karlsson, Per-Åke (2007): *ÄldreVäst Sjuhärad – Sju år av FoU-arbete. Del 1, En beskrivning och några värderande självreflektioner.*
- Andersson, E-L, Alth, C, Karlsson, P-Å (2007) *Uppföljning av Informationsarbetet vid ÄldreVäst Sjuhärad – en enkätundersökning 2007.*
- Andersson, E-L, Karlsson, P-Å, Höglund, E (2007) *Vad gör tidigare medarbetare vid ÄldreVäst Sjuhärad nu och vad betydde uppdraget vid ÄldreVäst Sjuhärad?.*
- Beredning av förslag och kriterier för projekt vid ÄldreVäst Sjuhärad (2005).

Checklista för bedömning av FoU-projekt utifrån ÄVD kriterier (odaterad).

Förteckning över de mest nedladdade filerna från ÄldreVäst Sjuhärad webbplats under åren 2004, 2005 respektive 2006 (2007).

Ingemarsson, M m fl (2002): *Rehabilitering för äldre – guide vid val av mätinstrument*. ÄldreVäst Sjuhärad rapportserie.

Kommunikationsstrategi 2006-2008. Styrdokument för ÄldreVäst Sjuhärad kommunikationsaktiviteter (2006).

Magnusson, L m fl (2004): "Låt forskningen arbeta för Dig – ÄldreVäst Sjuhäradsmodellen", paper presenterat vid *Svenska utvärderingsföreningens första konferens*, 22-23 april 2004.

Policy och riktlinjer för kvalitetsarbetet vid Högskolan i Borås (2006).

Professionsuniversitetet i Borås. Ansökan från Högskolan i Borås om att få status som professionsuniversitet (2005).

Projektprogram och avtal för ÄldreVäst Sjuhärad under tidsperioden 2005-2008 (2004).

Verksamhetsberättelse för ÄldreVäst Sjuhärad (1999-2001; 2002; 2003-2004; 2005; 2006).

Litteratur

Ahrne, G m fl (2002): *Utvärdering av FoU. En studie av FoU-enheter inriktade på individ- och familjeomsorg*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Andersson, M (2004): *Den politiska webben. En webbometrisk studie av nya sociala rörelsers användande av webben som informationssystem*. Sociologiska institutionen, Umeå Universitet.

Bergmark, Å & Lundström, T (2006): "Utvärdering inom socialtjänsten – FoU-enheternas bidrag", i *Socionomen* nr 4 (28-31).

Bergström, E m fl (2000): *Det dolda universitetet. Framväxten av nya forskningsmiljöer utanför universitet och högskolor*. Falun: Dalarnas Forskningsråd.

Björnebo, L & Ingwersen, P (2004): "Towards a basic framework for webometrics". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, vol 55/12 (s 1216-1227).

Cavallin, M & Lindblad, S (2006): *Världsmästerskap i vetenskap. En granskning av internationella rankinglistor och deras sätt att hantera kvaliteter hos universitet*. Universitetsbiblioteket, Göteborgs universitet.

Dahlberg, M & Vedung, E (2001): *Demokrati och brukarutvärdering*. Lund: Studentlitteratur.

Donaldson, SI & Lipsey, MW (2006): "Roles for Theory in Contemporary Evaluation Practice", i Shaw, IF m fl, red. (2006): *The Sage Handbook of Evaluation*. London: Sage.

Eikeland, O & Lundahl, I (1996): *Utvärdering av Centrum för välfärdsforskning*. Rapport. Centrum för välfärdsforskning, Mälardalens högskola.

Ekermo, M (2000): *Lika men ändå Olika. En empirisk utforskande studie av FoU-enheter inom socialt arbete*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Ekermo, M (2002): *Den mångtydiga FoU-idén – lokala FoU-enheters mening och betydelse*. Örebro Studies in Social Work 2. Örebro universitet.

Ekonomistyrningsverket (2004): *Ekonomistyrningsverkets ordbok*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket.

Ekonomistyrningsverket (2006): *Måluppfyllelseanalys. Hur måluppfyllelse, effekter och effektivitet kan undersökas och rapporteras*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket.

Engström, B (2007): *FoU-miljöer på äldreområdet. En explorativ studie med fokus på bidrag till utveckling av vård och omsorg om äldre*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Filosoflexikonet (1988): *Filosofier och filosofiska begrepp från A till Ö*. Stockholm: Bokförlaget Forum.

Forss, K & Urwing, M (2002): *Kvalitet i utredningsväsendet. Utveckling och tillämpning av en modell för att bedöma kvaliteten på kommittéarbetet*. Stockholm: Förvaltningsavdelningen, Regeringskansliet.

Johansson, S & Forsblom, P-O (2006): *Utvärdering av Institutet för kvalitets- och utvecklingsarbete vid Karlstads universitet*. Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet.

Johnstad, T & Berger, S & Räftegård, C (2005): *Utvärdering av Ceruts verksamhet. En 'second opinion' och en självvärdering*. Centrum för forskning om regional utveckling, Karlstads universitet.

Karlsson, K, Larsson, M (2006) *Forskningsområdet biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås – En bibliometrisk studie av den intellektuella basen 2001–2006*. Högskolan i Borås/Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap.

Karlsson, O (1995): *Att utvärdera – mot vad? Om kriterieproblemet vid intressentutvärdering*. Stockholm: HLS Förlag.

Karolinska Institutet (2006): *Bibliometri – publikationsmätning för forskningsanalyser*. Stockholm: Karolinska Institutets universitetsbibliotek.

Kärki, R & Kourtelainen, T (1998): *Introduktion till bibliometri*. Helsingfors: Nordinfo.

Leviton, LC (2003): "Evaluation use: Advances, challenges and applications". *American Journal of Evaluation*, vol 24/nr 4 (s 525-535).

Lindgren, L (1996): *Kan en filthatt stärka demokratin? Om mål och ideal i folkbildningen*. Stockholm: Carlssons förlag.

Lindgren, L (2006): *Utvärderingsmonstret. Att mäta kvalitet och resultat i den offentliga sektorn*. Lund: Studentlitteratur.

McDavid, JC & Hawthorn, LR (2005): *Program Evaluation & Performance Measurement. An Introduction to Practice*. Thousand Oaks: Sage.

Putnam, R m fl (1992): *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Quereshi H (2004): "Evidence in Policy and Practice. What kinds of research designs?", *Journal of Social Work*, 4/1 (7-23).

Regleringsbrev för budgetåret 2003 avseende gemensamma bestämmelser för universitet och högskolor.

Scriven, M (1980): *The Logic of Evaluation*. Inverness, CA: Edgepress.

Scriven, M (1991): *Evaluation Thesaurus, 4th ed.* Newbury Park, CA: Sage.

Socialstyrelsen (2005): *FoU-centra för äldre. Uppföljning av stimulansbidragen*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2006): *Öppna jämförelser av hälso- och sjukvårdens kvalitet och effektivitet*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2005:29 *Storstad i rörelse. Kunskapsöversikt över utvärderingen av storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal*.

Ternhag, G (1998): *Toå världar – skilda perspektiv? Kunskapscentra inom kommunernas socialtjänst*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Vedung, E (1998): *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

Westlund, P (1997): *Praktikens FoU – Socialtjänst i utveckling. Nätverksprojektet, Karlshamn*.

Internet

www.alkoholkommitten.se

www.europeanevaluation.org (working group on standards, guidelines etc)

www.fouvalfard.org

www.ne.se (sökord nytta och utilitarism)

www.scb.se (nöjd-kund-index för offentlig sektor)

www.thes.co.uk/worldrankings/ (Times Higher Education Supplement)

www.vr.se (tryckt och publicerat, analys och uppföljning)

ÄldreVäst Sjuhärad

ÄldreVäst Sjuhärad är ett forsknings- och utvecklingscentrum för utveckling, utvärdering, utbildning och forskning inom äldreområdet och området för funktionshinder. FoU-centrat har funnits sedan 1999.

Målet för ÄldreVäst Sjuhärad är att bidra till ökad livskvalitet, ökad vård- och omsorgskvalitet och social delaktighet för äldre personer och deras närstående genom att:

- Stärka och utveckla samverkansformer över organisationsgränser
- Genomföra utvecklings- och forskningsprojekt med äldre och deras familjer
- Förnya och utveckla metoder och verksamhetsformer i vård och omsorg för äldre
- Sprida ÄldreVäst Sjuhärads forsknings- och utvecklingsresultat
- Bidra till kunskaps- och kompetensutveckling inom äldreområdet

De som står bakom ÄldreVäst Sjuhärad är kommunerna Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn samt Västra Götalandsregionen och Högskolan i Borås. Dessutom stöds verksamheten av Socialstyrelsen. Verksamheten bedrivs i nära samverkan med intresse- och frivilligorganisationer inom äldreområdet.

ÄldreVäst Sjuhärad administreras av Högskolan i Borås och finns även lokaliserad i högskolans lokaler.

Läs mer om ÄldreVäst Sjuhärad på hemsidan www.aldrevast.hb.se. Där finns bland annat tidigare utgivna rapporter.

Mer om Högskolan i Borås finner ni på www.hb.se

